

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 943

14. SVIBNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

SADRŽAJ

5

Reagirana iz Srbije na posjet
Grića Radmana Prištini
**Oštre reakcije
na dogovoreno
povećanje kvota**

6

Skupština grada Subotice donijela
Odluku o izmjeni Statuta
**Bunjevački – četvrti
jezik u službenoj
uporabi**

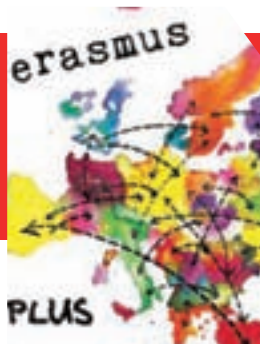
12

Dr. sc. Dejan Šoškić, ekonomist
**Kupovina političke
potpore novcem
svih građana**

22

Hrvatske udruge iz Tavankuta
u europskom projektu *Erasmus* +
S tradicijom u moderno

32

Zajednički projekt TO Općine
Stara Pazova i Zavičajnog muzeja
u Rumi
**Institucionalna
prezentacija i zaštita
hrvatske baštine**

34

Srijemska Kamenica
**Skromno i zahvalno:
275. obljetnica župe**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Dobar, loš, zao

Sredinom ovog tjedna u dnevnom listu *Politika* (a nakon oštih riječi upućenih na relaciji **Grlić Radman – Vulin**) objavljen je tekst *Napredak Srbije ruši snove Hrvatske u regionu*, a izjava danih u tom tekstu da se iščitati kako Hrvatska konstantno djeluje protiv Srbije, kako će koristiti sva sredstva da komplicira pristupanje Srbije Europskoj uniji, a u ta »sva sredstva« spada pitanje manjina, granice, nestalih osoba. A sve to zbog hrvatske iskompleksiranosti značajem koji Srbija ima u regiji, gdje se nametnula kao lider. Što je pozicija na koju, kao članica EU i NATO saveza pretendira i Hrvatska. Ide se čak toliko daleko da se Srbiji daje centralno mjesto u unutarnjim političkim sukobima HDZ-a i SDP-a. Podsjeća se također kako je Hrvatska i do sada zatezala oko pristupnih procesa Srbije ka EU. Hrvatska se tako apostrofirala kao »loš momak«, jedan od kočničara napretka Srbije ka Europi i njenim demokratskim principima. I zgodno to dođe da se onima koji vijesti iščitavaju i percipiraju »na prvu loptu« podastre još jedan dokaz neprijateljskog djelovanja Hrvatske, u čijoj vanjskoj politici izgleda ne rade ništa drugo već samo smišljaju poteze i načine kao raditi protiv Srbije.

Kad bi se netko htio udubiti i reći cijelu istinu, recimo samo o pristupnim pregovorima, onda bi tu svakako trebalo dodati i kako blokiranje određenih poglavlja nije hrvatski izum patentiran da Srbiju zadrži podalje od granice EU već realnost koju prolaze sve zemlje koje pretendiraju biti dio europske obitelji.

Podsjetit ću samo na intervju **Jadranke Kosor**, objavljen u *Hrvatskoj riječi* prije nekoliko tjedana, u kome je ona podsjetila da je Slovenija Hrvatskoj blokirala čak 14 poglavlja (od ukupno 35, koliko svaka kandidatkinja za članstvo u EU mora zatvoriti). Problem nisu riješile uzavrele strasti, optužbe, napadi već (gle čuda) dogovor. A za to su (jel da) potrebne dvije strane.

A pitanje granice? Pa valjda je normalno da svaka država ima definirane vanjske granice i zašto bi bilo što trebalo biti sporno ako se inzistira na tome? To što je sada ovoj generaciji političara »zapalo« da riješi ono što je kroz stoljeća pobrljavio Dunav, koji s aktualnim političkim odnosima Srbije i Hrvatske nema ama baš nikakve veze, njihova je sudbina i »žaba koju moraju progutati«.

Z. V.

Baštovanović: Brojke su neusporedive

Gostujući u emisiji *Crvena linija*, Televizije N1, o komemoracijama i danima sjećanja te osudama iz Srbije o povećanom angažmanu Hrvatske na Kosovu, **Darko Baštovanović** iz Hrvatskog nacionalnog vijeća je rekao kako, kao i svim građanima, i Hrvatima u Srbiji ova događanja djeluju krajnje onespokojavajuće. »Mislim da su reakcije u Srbiji po pitanju djelovanja Hrvatske kada je u pitanju misija na Kosovu uistinu preoštre, jer je Hrvatska članica NATO saveza i djeluje u skladu s međunarodnim politikama i poštiva članstvo u Savezu u kojem je aktivna«.

Kada je riječ o govoru mržnje u regiji, Baštovanović je ocijenio da se određene paralele dosta teško mogu povlačiti. »Mi kontinuirano imamo istraživanja od svih međunarodnih relevantnih tijela koja vrše monitoring govora mržnje, i Hrvati, uz Bošnjake i Albance, kontinuirano kotiraju kao najomraženije zajednice. To je za hrvatsku manjinu, kao jednu novu nacionalnu manjinu, a koja iz povijesti ima dosta bolna iskustva, stanje koje jako dugo traje«.

Na pitanje smatra li da bi položaj Hrvata u Srbiji bio drugačiji da su dio vlasti, Baštovanović je odgovorio kako bi položaj hrvatske manjine trebao biti determiniran na bilateralnoj razini, jer je Hrvatska potpisala Sporazum sa Srbijom o uzajamnoj zaštiti manjina 2004., posebno

u dijelovima koji se odnose na participaciju manjina na svim razinama. »Mi nismo nigdje u vlasti, a zbog rigidnih izbornih zakona praktično ne možemo niti doći do republičkog i pokrajinskog parlamenta. To umnogome usložnjava našu situaciju, artikulaciju interesa i adekvatno rješavanje problema koji opterećuju Hrvate kao novu nacionalnu manjinu. Sve se svodi na koaliranje, a mi želimo biti institucionalno uključeni u proces donošenja odluka i demokratski participirati na adekvatan način, biti dio sustava kao što je to urađeno u Hrvatskoj gdje srpska zajednica ima tri garantirana mjesta u parlamentu, 14 dožupana, 44 dogradonačelnika ili načelnika u općinama. To su brojke koje su neusporedive«.

Što se tiče uvođenja bunjevačkog jezika, kazao je kako se radi o pravnom i jezičnom nonsensu, a da se na inicijativu da se hrvatski jezik na isti način uvede u Bač, Sombor i Apatin nije odgovorilo ni nakon 40 dana dok se u isto vrijeme pokrenula medijska hajka kako Hrvati žele da se hrvatski jezik uvede na čitavom teritoriju Srbije.

U emisiji su govorili i saborska zastupnica Samostalne demokratske srpske stranke u Hrvatskoj **Dragana Jeckov** i zastupnik u Parlamentu Federacije BiH **Irfan Čengić**.

H. R.

Ljotićevske koračnice ili apoteoza junaštva

Povodom Dana pobjede nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu, Vlada Srbije i Ministarstvo za rad i boračka pitanja organizirali su svečanu Akademiju s kulturno-umjetničkim programom na tu temu.

Dio javnosti je veoma burno reagirao na to što su u jednom djelu programa čitani stihovi pjesama »Mrtvi niste« i »Mi znamo borbu što nas čeka«, koje su tijekom rata bile prepoznatljive kao koračnice koje je koristio dobrovoljački korpus Zbor Dimitrija Ljotića.

Pokret slobodnih građana je zatražio političku i kaznu odgovornost ministara koji čine Odbor za njegovanje tradicija oslobodilačkih ratova, dok Nova stranka zahtjeva hitnu smjenu člnika RTS-a zbog »emitiranja Ljotićevskih koračnica«.

»Recitiranje Ljotićevskih pjesama na svečanosti povodom Dana pobjede nad fašizmom je gaženje milijuna žrtava fašizma i nacizma, bezobzirna revizija povijesti i brisanje antifašističke borbe naroda Jugoslavije«, navela je u pisanoj izjavi članica Predsjedništva Partije radikalne levice povjesničarka Milena Repajić.

Međutim, povjesničar Dejan Ristić, jedan od članova stručne komisije koja je bila zadužena za izbor djela koja će biti izvođena na Akademiji, kaže drugo: »To su pjesme Momčila Nastasijevića. Poznato je da je on umro 1938. i da apsolutno nikakvih dodirnih tačaka nema s Ljotićev-

skom ideologijom. Nesumnjivo je da su Ljotićevci koristili parafraziranu verziju te pesme, ali su koristili i parafrazirane pjesme Đure Jakšića, Jovana Jovanovića Zmaja, Šantića, Rakića, Dučića. I djela nekih od njih su u Drugom svjetskom ratu bila zloupotrebljavana na različite načine, i od lijevih i od desnih. Postavlja se pitanje hoćemo li mi ići tragom tih koji su zloupotrebljavali i staviti trajni beleg na ta djela ili ćemo ih vratiti izvornom obliku. Nastasijević piše apoteozu junaštvu, a pjesma je posvećena junacima balkanskih i Prvog svjetskog rata«, kaže Ristić.

S druge strane sociolog Dario Hajrić kaže da dvije pjesme recitirane na Akademiji jesu Ljotićevske, te to što izvorno nisu pisane za Ljotića ne mijenja stvar: »Nacisti su prisvojili kukasti krst i njegovo prikazivanje u suvremenom kontekstu ne budi asocijacije na budizam i hinduizam nego na konc-logore i masovne grobnice«.

»Svrha ovog recikliranja Zbora i njegovog podmetanja Danu pobjede poput kukavičjeg jajeta služi tome da se antifašistička borba, koja je kod nas imala internacionalistički i klasni karakter, pretvori u nacionalističku: da ama baš sve što se može povezati sa suvremenim nacionalizmom u Srbiji proglasi retroaktivno za antifašizam, a da se sam fašizam svede na protivnike četnika i de fakto fašista iz Zbora.«, ocijenio je Hajrić za dnevni list Danas.

Reagiranja iz Srbije na posjet Grlića Radmana Prištini

Oštre reakcije na dogovoreno povećanje kvota

Odluka Hrvatske da poveća svoj vojni kontingent u sastavu snaga KFOR-a na Kosovu, koju je potvrdio ministar vanjskih poslova **Gordan Grlić Radman** tijekom posjeta Prištini 6. svibnja, izazvala je oštre reakcije u Srbiji. Hrvatska vlada je i ranije saopćila kako namjerava povećati broj svojih vojnika u međunarodnoj misiji na Kosovu, ali bez iznošenja detalja koliko i gdje će biti raspoređeni. U ovom trenutku na Kosovu je raspoređeno 34-ero hrvatskih vojnika, te dva helikoptera, a snage KFOR-a imaju ukupno 3.342 pripadnika.

Vulin: O nepovredivosti granica govore separatisti

Nakon najave Grlića Radmana da će se na Kosovu povećati broj hrvatskih vojnika, kao i da se Hrvatska protivi bilo kakvoj promjeni granica u istočnoj Europi, reagirao je ministar unutarnjih poslova **Aleksandar Vulin** i rekao kako ne sumnja da bi Grlić Radman volio da može rasporediti »okupacijske snage na prostoru Srbije«, ali da će mu za to trebati »mnogo više od onog što s (premijerom Kosova **Albinom**) **Kurtijem** može smisliti«.

»Kada ministar države nastale razbijanjem SFRJ, a prije toga Kraljevine Jugoslavije, priča o nepovredivosti granica, onda je jasno da se granice ne smiju mijenjati samo ako bi vodile ujedinjenju Srba«, ocijenio je Vulin.

On je naveo kako se »licemjerstvo s kojim o nepovredivosti granica govore separatisti može usporediti samo s onima koji traže da vikar ustaške vojske **Alojzije Stepinac** bude svetac zbog otpora ustašama«.

»Ostaje još samo da nam se objasni zašto je moguće mijenjati granice 1941., 1991., 2008. godine, a poslije toga nije, i kako je cijepanje Srbije doprinos miru, a ujedinjenje Srba prijetnja stabilnosti«, naveo je Vulin u pisanoj izjavi prosljeđenoj iz Ministarstva unutarnjih poslova Srbije.

Grlić Radman: Nepotrebna antihrvatska histerija

Ministar Grlić Radman ocijenio je u petak tijekom posjeta Podgorici kako je »antihrvatska histerija koja se pojavljuje iz Srbije nepotrebna«, a njen generator je prikrivanje pasivnosti srbijanske strane da hrvatskoj manjini u Srbiji osigura ista prava koja srpska manjina ima u Hrvatskoj.

On je pojasnio da je Hrvatska kao odgovorna članica EU usvojila sve europske vrijednosti, pa Srbi u Hrvatskoj imaju tri fiksna mjesta u Saboru, što temelj ima u ugovoru iz 2004. godine, koji srbijanska strana, kako je rekao, ne poštuje.

Također je rekao da se u Srbiji donose političke odluke čiji je cilj razbijanje jedinstva hrvatske zajednice u Srbiji stvaranjem takozvanog bunjevačkog jezika.

»Dovoljno je usporediti pravni status srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji te političku praksu koja je na osnovu pravnih rješenja izgrađena u odnosu na te dvije manjine. Što se tiče statusa srpske manjine u Hrvatskoj, Republika Hrvatska u potpunosti jamči sva prava srpskoj manjini prema najvišim europskim standardima sukladno Ustavnom zakonu o pravima manjina – od zajamčenih mjesta u Hrvatskom saboru (tri zastupnička mjesta) i na svim lokalnim razinama vlasti prema udjelu u stanovništvu pa sve do proračunskog financiranja svih najvažnijih institucija srpske manjine. Navedeni Ustavni zakon pri pristupanju Hrvatske u EU evaluiran je najvišim ocjenama. Zahvaljujući takvim pravnim rješenjima, predstavnici srpske manjine već desetljećima imaju istaknuto mjesto u hrvatskom političkom životu i sudjeluju u vladajućim koalicijama od lokalne do nacionalne razine vlasti. Nasuprot tome, unatoč potpisanom bilateralnom sporazumu Hrvatske i Srbije 2004. godine, Hrvati u Srbiji još uvijek čekaju ispunjenje najvažnijih točaka i dogovorenog reciprociteta predviđenog sporazumom. – Hrvati u Srbiji još uvijek nemaju zajamčena mjesta ni na jednoj razini vlasti, financiranje hrvatskih manjinskih institucija od Republike Srbije nije adekvatno riješeno institucionalno, a uz to težina nedavnih fizičkih prijetnji političkim predstavnicima hrvatske manjine bila je izravno dezavuirana u odgovoru Ministarstva vanjskih poslova Srbije na našu diplomatsku notu«, prenio je *Večernji list* reakciju MVEP-a.

Janjić: Hrvatska je dio NATO-a

»Hrvatska ne radi ništa drugo nego kao članica NATO-a po dogovorenoj kvoti povećava broj svojih vojnika. To znači da neka druga zemlja smanjuje broj«, rekao je za *Danas*, komentirajući napise medija u Srbiji direktor Forum za etničke odnose **Dušan Janjić**.

»Hrvatska je dio NATO-a i kao takva poslije izvjesnog broja godina počela je slati i povećavati vojno osoblje. Nije ona žurila. Prvo je išla Slovenija, Albanija... Govorim od susjednih zemalja. Očigledno je, a to je povezano i s ovom vježbom koja traje, o kojoj ovdašnja javnost ne zna ništa, 16 susjednih zemalja NATO-a, da će taj savez prenijeti većinu svog opterećenja, a to znači prisustvo ljudi, tehnike i novca na zemlje okruženja«, kazao je Janjić.

Priradila: J. D.

Skupština grada Subotice donijela Odluku o izmjeni Statuta

Bunjevački – četvrti jezik u službenoj uporabi

*Od ukupno 67 vijećnika nitko nije bio protiv, 61 ih je bilo za, a šestero vijećnika je bilo odsutno * Gradonačelnik je najavio da će pokrenuti disciplinski postupak protiv pojedinih zaposlenika u gradskoj samoupravi, koji su sudjelovali u javnoj raspravi i po njegovom mišljenju upotrebljavali nedopustive termine i usporedbe*

Skupština grada Subotice je 6. svibnja usvojila odluku da se mijenja Statut Grada, čime se u ravnopravnu službenu upotrebu, uz srpski te hrvatski i mađarski jezik uvodi i bunjevački. Od ukupno 67 vijećnika nitko nije bio protiv, 61 ih je bilo za, a šestero vijećnika je bilo odsutno. Time je završena procedura započeta 4. ožujka kada je Skupština grada, također s velikom većinom glasova, odlučila pristupiti promjeni Statuta.

Ovu su odluku podržale sve vijećničke grupe prisutne u Skupštini Subotice: Srpske napredne stranke, Saveza vojvođanskih Mađara, Socijalističke partije Srbije, ali i oporbenog Pokreta građanske Subotice, dok su joj se protivili jedino dva vijećnika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini koji nisu niti nazočili sjednici, iskazujući time svoje neslaganje i nezadovoljstvo izmjenom Statuta. Predsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov** i **Josipa Vojnić Tunić** su prije sjednice održali konferenciju za novinare.

Žigmanov je rekao da su sa znanstvenim i stručnim argumentima i činjenicama sudjelovali u javnoj raspravi, ali da za to nije bilo sluha kod onih koji donose odluke. Ponovio je da se radi o presedanu i da na inicijativu Hrvatskog nacionalnog vijeća da se po istom modelu uvede i hrvatski jezik u Baču, Somboru i Apatinu nema nikakvog odgovora »što ukazuje na nejednak tretman pojedinih nacionalnih zajednica«.

»I dalje ćemo ukazivati na prijetnju ove odluke i nećemo se s njom miriti, a kao i brojne hrvatske udruge nećemo se odreći niti svojeg bunjevačkog govora, novoškotske ikavice kojom se služe Hrvati u najvećem broju. To nam nema nitko pravo bilo kojom odlukom oduzeti«, poručio je Žigmanov.

U isto vrijeme u Velikoj vijećnici Gradske kuće započela je skupštinska sjednica na kojoj je prva točka dnevnog reda bila izmjena Statuta.

Sazrela situacija

Prvi je za govornicom govorio predsjednik Saveza bačkih Bunjevaca (SBB) **Mirko Bajić**, koji je započeo svoj

govor, kako je rekao, šalom i zapitao »ima li neke simbole u tome da je na današnji dan sveti Đorđe ubio aždahu?«. Nije pojasnio tko je sv. Đorđe ni aždaha u ovoj priči.

Bajić se zahvalio predsjedniku Skupštine **Bálintu Pásztoru** na uspješnom vođenju cijele procedure oko izmjene Statuta te je iznio mišljenje da »sva osporavanja imaju jednu zajedničku i osnovnu crtu«, a to je da se tvrdnje po kojima bunjevački jezik ne postoji »baziraju na naredbi nekadašnje komunističke vlasti iz 1945. iz SFRJ, po kojoj Bunjevci ne postoje i bez obzira na osobnu izjavu imaju se smatrati Hrvatima, a to znači da je bunjevački u stvari hrvatski jezik«. Ponovio je i da će tražiti da se taj akt »službeno ocijeni i proglasi aktom asimilacije« i da će, kad se to učini, imajući u vidu da sad imaju službeni jezik tražiti »da se sve što je Bunjevcima oduzeto vrati«.

»Svaka čast svima koji su Hrvati i pozivam ih sve u ovom gradu i šire i pružam ruku suradnje, jer je neophodno međusobno poštovanje i uvažavanje za sve nas koji živimo u ovom gradu bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost«, poručio je na kraju.

Vijećnik Lige socijaldemokrata Vojvodine **Robert Damjanović Čokić** je kazao kako je glasao za prijedlog da se pokrene ova inicijativa, očekujući da će uslijediti jedan ozbiljan znanstveno-stručni razgovor o tome.

»To nije urađeno. Svatko ima pravo izjašnjavati se kako želi, netko kao Bunjevac, netko kao bunjevački Hrvat, to je osnovno ljudsko i građansko pravo. Ali ovdje se postavlja pitanje radi li se ovdje o govoru koji je nesporan ili jeziku«, kazao je Damjanović Čokić, ukazujući na činjenicu da nigdje ne postoji katedra za bunjevački jezik i književnost gdje bi se pripremao prosvjetni kadar.

»Bojim se da će ovako brza i ishitrena odluka, koja je bez sumnje politička odluka a ne stručna, dovesti do pogoršanja međunacionalnih odnosa u Subotici, što nikako ne bi bilo dobro. Iz tih razloga LSV u daljoj raspravi neće sudjelovati«, kazao je vijećnik Lige.

Vijećnica oporbenog Pokreta za građansku Suboticu **Jelica Santrač** je reagirala na ovo izlaganje, kako je rekla, da se razjasni činjenično stanje.

»Bunjevački živi u osnovnim školama, na Pedagoškom fakultetu u Somboru postoji bunjevački jezik. Nema velikog straha hoće li bunjevački jezik imati perspektivu da opstane. Ali razlog što sam se javila je pitanje što će se to dogoditi između nas, možda u Subotici? Zašto bismo mi počeli mrko gledati jedni druge zato što smo glasali za postojanje bunjevačkog jezika, zrele situacije da ovaj jezik zauzme poziciju koja mu pripada. Ovo može biti dobar okidač i za druge nacionalne manjine ukoliko imaju tu historiju, kulture, tradicije, jezika njegovanja, zašto da ne. Ali ne bi ovo trebao biti nikakav okidač za sve ono što bi možda sad nezadovoljna strana bila u stanju raditi po gradu. To nam nije potrebno definitivno, jer imamo toliko problema ekonomskih i socijalnih. Pustimo da taj bunjevački jezik živi i napreduje«, rekla je Santrač.

Vijećnik **Miroslav Milojević**, također iz Pokreta građanske Subotice, pozdravio je odluku o izmjeni Statuta i podsjetio na povijest ovoga pitanja:

»Sve je političko pitanje, pa i ovo. A ovo je pitanje politizirano aktom iz 1945. godine da se svi Bunjevci pišu Hrvatima. S tim dokumentom me je upoznao Mirko Bajić negdje 2003.-2004. Taj dokument sam direktno prosljedio tadašnjem predsjedniku **Vojislavu Koštunici** i u razgovoru on je pokazao puno razumijevanje za taj dokument i da bi ga na neki način trebalo staviti van snage. Ali na tome je ostalo. Nije bila dovoljno zrela politička situacija u društvu. Demokratska stranka u Subotici je bila apsolutno protiv uvođenja bunjevačkog jezika i stavljanja van snage tog dokumenta na bilo koji način. Na tome se ostalo i danas smo došli u situaciju kada bunjevački jezik dižemo na jedan pijedestal koji mu pripada i koji treba zaživjeti i da mu svi pomognemo da on postane ono što je nekada bio. A hrvatskom narodu i hrvatskoj nacionalnoj manjini bih rekao da pokušaju prevladati ovaj sukob, jer Hrvati su ozbiljna nacija, s ozbiljnom historijom, i ozbiljnom kulturom i mislim da im ne bi trebalo smetati ovako jedno mini političko pitanje kao što je uvođenje bunjevačkog jezika. Ne mislim da će doći do bilo kakvih animozite-

ta ili sukoba u gradu. Mi se samo vraćamo na nešto što je davno postojalo u Subotici i glasat ćemo za ovu odluku«, rekao je Milojević.

Dragan Kopunović iz SBB-a je rekao kako »nemaju ambiciju imati cjelodnevnu nastavu već će ostati kao izborni ili fakultativni predmet u školama.

»Mi ne tražimo ništa što drugi nemaju. Naša djeca idu u srpske razrede i imaju pravo pohađati svoj materinji jezik. Bunjevci su ovdje više od tri stoljeća i imaju pravo imati jezik ravnopravno s državnim srpskim, mađarskim i hrvatskim«, rekao je Kopunović.

Vezano uz javnu raspravu ustvrdio je kako su Bunjevci pokazali zrelost: »nisu napadali drugu zajednicu, da ne kažem svoje rođake«, i poručio da će »Bunjevci i Hrvati ostati, bez obzira na rodbinske veze dva svijeta«.

Povijesni trenutak

Šef vijećničke grupe Socijalističke partije Srbije i zamjenik predsjednika skupštine **Nebojša Crnogorac** kazao je kako su podržali uvođenje bunjevačkog jezika od početka do kraja.

»Ponosni smo što je pored strahota građanskog rata na prostorima bivše Jugoslavije, nasilne secesije, međunarodnih sankcija i izolacije i agresije na našu zemlju, Srbija i Subotica ostala nacionalno mješovita zajednica koja je sačuvala vjekovno iskustvo zajedničkog multietničkog, multikulturalnog i multikonfesionalnog života uvažavajući najviše demokratske i međunarodne standarde i norme.«

Kazao je kako se zalažu za sva individualna i kolektivna prava i slobode koji se garantiraju aktima međunarodnih organizacija i protiv su njihovog umanjivanja.

»Prava nacionalnih manjina se ne mogu koristiti protiv srpskog naroda ili drugih manjina i države. Socijalisti smatraju da se svi problemi i sporovi koji se tiču prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina mogu riješiti u okviru demokratski izabranih i legitimnih institucija u Srbiji u jednom tolerantnom dijalogu«, poručio je.

Šef vijećničke grupe »Aleksandar Vučić, za našu djecu« **Veljko Vojnić** kazao je kako je »ovo povijesni trenutak i naš gradonačelnik će sa svojim članovima gradske uprave i skupštine biti upisan zlatnim slovima. Ni kraćeg mandata ni većeg postignuća kad je u pitanju ostvarivanja nacionalno-manjinskih prava«.

Citirao je stav njemačkog profesora **Martina Helze-manna** da je bunjevački mikroliterarni jezik i da se zbog toga njegovo uvođenje »mora odlučno podržati bez ikakvog ograničenja. U suglasju je s međunarodnim aktima, Ustavom i svim zakonima Republike Srbije, te ne postoji ni jedan razlog da se ospori uvođenje bunjevačkog jezika«, poručio je Vojnić.

Predsjednik Skupštine Bálint Pásztor je rekao kako je ova odluka ispravna i da će Bunjevci dobiti ono pravo koje imaju ostali. Zahvalio se Bajiću koji je istaknuo da je procedura učinjena u skladu sa zakonima i u demokratskom duhu, jer su, kako je rekao, svi imali mogućnosti da sudjeluju u javnoj raspravi.

»Ovo je pitanje bitno, važno i osjetljivo. Ali, bez obzira na osjetljivost, svi su iznijeli ono što misle a većih sukoba i uvreda nije bilo, a kada ih je bilo ja sam reagirao, kao na primjer na termin 'kristalna noć'. Bilo je 93 primjedbe,

objavljene su na 199 strana. Ne treba se bilo tko osjećati ni povrijeđenim ni ugroženim zbog toga što će i bunjevački jezik biti u službenoj upotrebi od sredine svibnja. Prošle godine smo 15. listopada s gradonačelnikom bili na otkrivenju biste biskupu **Ivanu Antunoviću**, usprkos protivljenja Bunjevačkog nacionalnog savjeta. Od samog početka s gradonačelnikom nastojim biti isti prema svim nacionalnim zajednicama koje žive na području našeg grada. Nismo bilo koga favorizirali niti ćemo to raditi. Podjele su nastale mnogo, mnogo ranije a nisu nastale sada niti prije nekoliko mjeseci«, kazao je Pásztor te je ponovio kako je Bunjevački nacionalni savjet osnovan prije 18 godina, da postoji nastava na bunjevačkom 15 godina i budući da je sve to tako, ne vidi razloga da i bunjevački ne uđe u službenu uporabu.

U svezi primjedbi da se radi o političkoj odluci, Pásztor je rekao kako je sasvim legitimno da lokalna Skupština mijenja Statut i istaknuo da je markantna i uvjerljiva veći-na donijela sve odluke u vezi s ovim pitanjem.

Javna rasprava

Tijekom javne rasprave, koja je trajala od 9. do 23. travnja, argumente protiv uvođenja bunjevačkog kao četvrtog službenog jezika iznijeli su predstavnici DSHV-a, Hrvatskog nacionalnog vijeća te hrvatskih kulturnih udruga i medija dok su uvođenje bunjevačkog podržali bunjevačke udruge, institucije i mediji ali i pojedini lingvisti, te predstavnici vlaške, rusinske, slovačke i makedonske nacionalne manjine.

Gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić** kazao je kako je ovo veliki dan za Skupštinu, Grad Suboticu i njene građane.

»Do 2018. je bunjevački bio govor, a od onda je prešao u bunjevački jezik, kada je standardiziran. Uspoređivati bunjevački narod s bilo kime niti je u redu, niti je ljudski, niti je korektno. Bunjevci su skoro tri vijeka na ovim prostorima, sa svim svojim tradicijama i običajima. Uvijek lojalni i ovom gradu i uvijek lojalni državi Srbiji. Koji poštuje i voli ovaj grad i državu Srbiju. I ne treba nikada gledati niti naglašavati bojazan od nekih sukoba. Kao prvo, ne ugrožavaju se ničija prava niti zajednica. Ovaj dan treba nam biti na ponos, jer udaramo pečat definitivno i papirologijom na ono na što se svi građani Subotici ponose – raznolikost i jezičnu i kulturnu i po čemu je grad Subotica prepoznatljiv i u regiji i u Europi, pa i šire. Uvođenje bunjevačkog, osim slavistike kao znanosti koja će se baviti Bunjevcima, pojačat će interes i za područje kulture i samog grada Subotice«, rekao je Bakić.

On se zahvalio svima koji su u tome sudjelovali, posebno **Savi Stamboliću**, i rekao kako je bio izuzetno korektan iako je bio stalno provociran od Žigmanova.

»Meni je žao što nije tu Žigmanov, i žao mi je što je sam bio službeno odsutan kad je bila rasprava. Ima tu još jedna stvar koja me zabrinjava. Na javnoj raspravi su sudjelovali i neki zaposleni u gradskoj samoupravi, i što je nedopustivo upotrebljavali su termine kristalne noći i uspoređivali Bunjevce, daleko bilo, s konjem. To je van pameti i javno vam obećavam da ću se time pozabaviti disciplinski. To ne priliči nikome, a kamoli službenicima gradske samouprave grada Subotice i već sam imao konzultacije s načelnicom Gradske uprave i vidjet ćemo elemente disciplinskog postupka. Neće se završiti na tome, i to će biti opomena za sve kako se ubuduće trebaju ponašati i kako trebaju predstavljati na svakom mjestu i u svakom momentu ovu gradsku samoupravu. Dat ću svaki atom snage da ova samouprava bude jedna od najboljih u Srbiji. Ovo je pobjeda države Srbije, jer je potpisnik Europske povelje za regionalne i manjinske jezike kojoj je pristupila 2006. kojom se obvezuje da njeguje i unaprijeđuje jezike nacionalnih manjinskih zajednica, među ostalim i bunjevačke nacionalne zajednice. Današnjim izglasavanjem odluke još jednim potezom pokazuje da sve svoje obveze ispunjava. Ovo je pobjeda svih nas«, poručio je Bakić.

J. D.

Izjava veleposlanika RH u Beogradu Hidajeta Bišćevića nakon usvajanja Odluke o izmjeni Statuta Grada Subotice

S obzirom da ne postoji bunjevačka država...

U povodu usvajanja odluke o izmjeni Statuta grada Subotice i uvođenja četvrtog, tzv. bunjevačkog jezika u službeni uporabu, ostaje obveza ponoviti argumente koje sam iznio u prvom reagiranju na pojavu te inicijative, 2. ožujka 2021. godine - zakonodavno-pravno neutemeljena, lingvistički promašena i protivna međudržavnom sporazumu Srbije i Hrvatske iz 2004. godine o uzajamnoj zaštiti manjina.

Povrh toga, upozorio sam i na šire, političke dimenzije takve inicijative – od onih koje upućuju na političko manipuliranje položajem i statusom dijela Bunjevaca koji se ne žele izjašnjavati kao Hrvati, što je bilo očigledno u devedesetim godinama, do negativna odraza inicijative na bilateralne odnose.

U diplomatskoj komunikaciji hrvatsko Veleposlanstvo je nastojalo prenijeti sve navedene argumente srpskim dužnosnicima, radi ukazivanja na širu dimenziju cijelog slučaja. Zamolba da se upravo ta dimenzija uzme u obzir prenesena je i Kabinetu Predsjednika, o tome je bilo razgovora na sastanku s ministrom **Selakovićem**, zatraženo je razumijevanje i od Predsjednika Skupštine grada Subotice **Pásztor**a – sve su diplomatske inicijative bile usmjerene, prije svega, na argumentaciju o višestrukoj neutemeljenosti inicijative i na sagledavanje političkih posljedica.

Odluka o izmjeni Statuta utoliko potvrđuje da je prije svega riječ o političkom stavu i političkim ciljevima inicijative – koliko god se njeni nositelji pozivali na »manjinska prava« ili na potiranje odluka bivših jugoslavenskih vlasti

iz 1945. godine kojom su svi Bunjevci bili pozvani da se opredjeljuju kao Hrvati - pa se izdvajanje dijela Bunjevaca iz hrvatskog korpusa tumači i kao poništavanje naslijeđa komunizma! – ipak je potrebno upozoriti na jednostavnu i notornu činjenicu. Naime, da bi neka etnička zajednica bila manjina u drugoj državi mora prije svega imati svoju matičnu državu. Koliko je poznato, ne postoji bunjevačka država, pa je očito da cijela inicijativa s tzv. bunjevačkim jezikom prije svega ima političku pozadinu i političke poruke hrvatskoj zajednici u Srbiji. Dodatan razlog zabrinutosti – ali i odlučnosti da se diplomatskim aktivnostima na bilateralnom planu zaštiti i unaprijedi položaj hrvatske zajednice u Srbiji – leži u činjenici da je do svega došlo u vrijeme kada svjedočimo bitno unaprijeđenje i jačanje položaja srpske zajednice u Hrvatskoj.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva »VIP MOBILE« d.o.o., Novi Beograd, Milutina Milankovića br. 1Ž, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije »SU_Stari_Žednik_centar« – NS2515_01, zaveden pod brojem IV-08/I-501-118/2021, a koji se planira na katastarskoj parceli 2926 K. O. Žednik, Subotica (45.949812°; 19.630155°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Obljetnica progona Hrvata iz Vojvodine

Pitanja nestalih i ubijenih još nisu riješena

Prije 30 godina, 1991., istovremeno s početkom dizanja pobune srpskog stanovništva u Republici Hrvatskoj protiv državne vlasti i konačno s početkom Domovinskog rata, započelo je i tragično razdoblje za Hrvate u Vojvodini koje je rezultiralo prisilnim iseljnjem više od 40.000 Hrvata sa svojih stoljetnih ognjišta u Vojvodini, napose onih iz Srijema i jugozapadne Bačke. Iseljenje je provedeno po planu i pod okriljem velikosrpske politike na čelu sa **Slobodanom Miloševićem** te uz pomoć velikog broja izvršitelja, uključujući i regularnu policiju i vojsku te paravojske postrojbe.

Hrtkovci - simbol stradanja

Kao početak progona Hrvata u Vojvodini često se u javnosti spominje 6. svibnja 1992. kada je u srijemskom selu Hrtkovci, u kojem je živjela velika hrvatska zajednica, na javnom okupljanju pročitao popis s imenima 17 Hrvata kojima je poručeno da se moraju iseliti. Međutim, progon je započeo ranije kao dio velikosrpske politike. Još 1991. godine u srijemskim selima Novi Slankamen i Golubinci počeli su djelovati velikosrpski mehanizmi nasilja prema hrvatskom stanovništvu. Takvo nasilje prema vojvođanskim Hrvatima rezultiralo je u konačnici i ubojstvima Hrvata na teritoriju na kojem nije

bilo ratnih aktivnosti, brojnim prelaćivanjima od kojih nisu bili izuzeti ni hrvatski katolički svećenici, bacanjima ručnih bombi u kuće, fizičkim izbacivanjem iz vlastitih kuća, uništavanjem privatne imovine, verbalnim prijetnjama, otkazivanjima radnih odnosa, silovanjem, prisilnom vojnom mobilizacijom velikog broja Hrvata i raznim šikaniranjem. Premda su Hrtkovci postali simbol protjerivanja

Hrvata iz Srijema, i općenito Vojvodine, Hrvati su protjerivani i iz drugih srijemskih i bačkih mjesta: Starog i Novog Slankamena, Golubinaca, Sota, Morovića, Erdevika, Kukujevaca, Gibarca, Šida, Vašice, Rume, Iriga, Beške, Maradika, Indije, Zemuna, Novih Banovaca, Surčina, Srijemske Kamenice, Beočina, Čerevića, Petrovaradina, Srijemskih Karlovaca, Srijemske Mitrovice, Nikinaca, Platičeva, Martinaca, Sonte...

Nasilje nad Hrvatima u Vojvodini provedeno je kroz sve vrijeme trajanja Domovinskog rata, a posebno je eskaliralo nakon vojno-redarstvene akcije *Oluja* 1995. godine. Na udaru velikosrpskog nasilja i nastojanja za uspostavom etnički dominantne srpske većine bila su posebno srijemska sela s velikim i većinskim hrvatskim stanovništvom. Tako, primjerice, selo Kukujevci u Općini Šid, u kojemu je u tom razdoblju ubijen veći broj Hrvata, a među kojima i jedna tročlana obitelj,

1991. godine je imalo 97 posto hrvatskog stanovništva s preko 500 obitelji, dok se danas tamo hrvatske obitelji mogu prebrojati prstima jedne ruke.

Šutnja

Ove se godine navršava 30. obljetnica proгона vojvođanskih Hrvata, prije svega onih iz Srijema. Brojna zlodjela ostala su nekažnjena. Primjerice, nisu riješena sva pitanja nestalih i ubijenih civila za koje nitko nije preuzeo odgovornost, među kojima su braća **Abjanović** iz Morovića, zatim tu je pitanje obeštećenja onih koji su bili prinuđeni ostaviti svoju imovinu u Republici Srbiji, neriješeno je i pitanje mirovina i slično. Da tragedija bude veća, o protjerivanju građana hrvatske nacionalnosti iz Vojvodine, i iz Srbije općenito, i dalje se šuti. Zaokret u tom pogledu napravio je, među ostalim, projekt *Nepodobni građani* potaknut na inicijativu Vojvođanskoga građanskog centra iz Novoga Sada, koji se ubraja među malobrojne projekte čiji je cilj osvijetliti ono što se vojvođanskim Hrvatima događalo tijekom 1990-ih, i Fond za humanitarno pravo iz Beograda zahvaljujući kojem su pokrenuti i pokreću se kazneni postupci protiv počinitelja etnički motiviranih zločina nad vojvođanskim Hrvatima.

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata odigrala je presudnu ulogu kada je riječ o protjeranim Hrvatima iz Vojvodine koji su tijekom ratnih devedesetih godina dvadesetog stoljeća bili prinuđeni napustiti svoj zavičaj i potražiti novi dom izvan njega, ponajprije u Republici

Hrvatskoj. Zajednica je u biti i osnovana s temeljnim ciljem organiziranja raznih oblika pomoći doseljenim Hrvatima u tim teškim trenucima njihove povijesti, a uz to i s namjerom očuvanja, promicanja, razvitka i unaprjeđivanja tradicijske baštine Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, kao i vlastitog kulturnog identiteta u širokoj lepezi bogatog mozaika hrvatske kulture. U današnje vrijeme, kada je rat iza nas, Zajednica svoje djelovanje usmjerava na pomoć Hrvatima koji su ostali živjeti u Vojvodini i Srbiji općenito, kako u vidu raznih oblika suradnje (primjerice, s krovnim institucijama predstavnicama Hrvata u Republici Srbiji, tamošnjim udrugama s hrvatskim predznakom u svome nazivu i sl.), tako i kroz stalno podsjećanje javnosti na činjenicu ne samo da su Hrvati nekada činili značajan udio stanovništva na teritoriju Republike Srbije nego da su i danas ondje prisutni, a isto tako stalno upozorava na potrebu za poboljšanjem položaja u kojoj se Hrvati kao manjinska zajednica u Republici Srbiji danas nalaze.

Podsjećanje na tragediju koja se dogodila vojvođanskim Hrvatima prije 30 godina nisu poticaj i poziv na osvetu nego je sprječavanje da istina o tragičnoj sudbini vojvođanskih Hrvata tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća ne izbljedi iz kolektivnog sjećanja napose među stanovnicima Vojvodine, ali i da mladima i generacijama koje dolaze bude podsjetnik da se takvo što nikada ne ponovi.

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata
predsjednik Mato Jurić, dipl. iur

Dr. sc. Dejan Šoškić, ekonomist

Isplatu pomoći građanima Srbija može platiti, ali je to po cijenu rasta javnog duga koji će se vraćati narednih godina. Službena opravdanja za ove isplate koje se čuju iz smjera političkog vrha zemlje, u smislu kako će one pomoći gospodarski oporavak, realno nisu utemeljena u ekonomskoj teoriji, jer dodatna tražnja koja se kreira spomenutim isplatama u zemljama koje imaju kronično trgovinski deficit, kao što ga ima Srbija, ima vrlo malog pozitivnog efekta na poticanje domaće gospodarske aktivnosti

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu dr. sc. **Dejan Šoškić** od 2010. do 2012. godine bio je guverner Narodne banke Srbije, a u tom razdoblju javni dug Srbije bio je 15 milijardi eura. Deset godina kasnije zaduženje Srbije dostiglo je 26 milijardi. Javni dug u vrijeme Šoškićevog mandata bio je oko 45 posto BDP-a da bi u narednih nekoliko godina premašio 70 posto! Jedan od razloga rasta javnog duga je odusustvo ulaganja u infrastrukturu u koju se ozbiljnije počelo ulagati tek od 2016. godine. Trenutačno je javni dug na razini od skoro 60 posto BDP-a. Do kraja godine ta brojka bit će premašena, smatra Šoškić, a razlog su linearna i neselektivna proračunska davanja građanima i gospodarstvu. Ocjenjujući ukupnu gospodarsku situaciju u zemlji, Šoškić problem vidi u manjku investicija i činjenici kako su gospodarstvenici nedovoljno uvjereni u poslovnu perspektivu i ne vjeruju u institucije sustava, niti u odsutvo korupcije.

Kupovina političke potpore novcem svih građana

► Da krenemo ovaj razgovor s onim što je trenutno aktualno i što dotiče sve građane, a to je najavljena isplata 3.000 dinara za sve koji su se cijepili, zatim isplata dva puta po 30 eura za sve građane, pa dodatnih 50 eura za umirovljenike. Kao populistički politički potez svakako dobro zvuči, ali gledano iz aspekta financijskih mogućnosti proračuna je li to opravdano?

Slažem se da su u pitanju populistička politička plaćanja građanima koja nemaju ekonomsko opravdanje i svode se zapravo na »kupovinu« političke potpore građana jednoj političkoj opciji, novcem svih građana, tj. poreznih obveznika. Ove isplate, po mom mišljenju, imaju i potencijalno ozbiljna pravna pitanja, prije svega u smislu ustavne ravnopravnosti građana i ljudskih prava. Isplate koje ste naveli u Vašem pitanju Srbija može platiti, ali je to po cijenu rasta javnog duga koji će se vraćati narednih godina. Istovremeno, treba imati u vidu kako službena opravdanja za ove isplate koja se čuju iz smjera političkog vrha zemlje, u smislu kako će ove isplate pomoći gospodarski oporavak zemlje, realno nisu utemeljena u ekonomskoj teoriji, jer dodatna tražnja koja se kreira spomenutim isplatama u zemljama koje kronično imaju trgovinski deficit, kao što ga ima Srbija, ima vrlo malog pozitivnog efekta na poticanje domaće gospodarske aktivnosti.

► Može se čuti da će linearna davanja povećati zaduženost zemlje. Znači li to kako će se, ili već jeste, Srbija kreditno zadužiti da bi isplatila ono što je obećano građanima ali i gospodarstvu? I znači li to da su na isti način isplaćena i davanja od po 100 eura prošle godine?

Da, Srbija kao i većina zemalja svijeta, kontinuirano financira svoje državne rashode kombinirajući proračunske prihode i zaduživanje. Tako je u vrijeme gospodarske recesije u doba pandemije, kada su proračunski prihodi bili niži, dug rastao. Raste i dalje i najave novih davanja dovode do daljnjeg rasta javnog duga u odnosu na bruto domaći proizvod (BDP). Srbija će do kraja godine, po svoj prilici, ponovo biti iznad nivoa od

60 posto javnog duga u odnosu na BDP. Dakle, i prošlogodišnje isplate koje je učinila država, utjecale su na rast javnog duga zemlje. Istina, neke od tih isplata imale su ekonomsko opravdanje, ali linearna, neselektivna plaćanja svima, nisu ekonomski opravdana.

► Osim građanima, u proteklih godinu dana država je kroz nekoliko paketa pomoći pomagala i gospodarstvu. Je li ta pomoć bila u pravo vrijeme i je li bila namijenjena onima kojima je zaista potrebna?

Jednim dijelom da kada je novac stizao do poduzeća koja su konkurentna i sposobna za izvoz (u tzv. razmjenjivom dijelu bruto domaćeg proizvoda), ali linearna davanja i potpora gospodarstvu, a i toga je bilo, nisu opravdana. Posebno su loše bile mjere koje su donošene na način koji je omogućavao potencijalnu zlouporabu državnih sredstava, kao što su kupovina obveznica tvrtki od strane Narodne banke Srbije i dokapitalizacija poduzeća od strane države. Te mjere su teorijski pogrešne, ali i državna regulativa koja je donijeta radi njihovog provođenja donijeta je na način koji omogućuje netransparentno postupanje s javnim sredstvima i relativno jednostavnu zlouporabu novca poreznih obveznika.

► Vratimo se na javni dug. Vaše procjene su kako će do kraja godine nivo javnog duga prema BDP-u prijeći 60 posto, a to je nivo koji su i razvijene zemlje stavile sebi kao limit. Zašto su tih 60 posto crvena linija?

Da, takva je procjena i nije samo moja. Takve procjene daje i Fiskalni savjet i mnogi drugi neovisni i kredibilni ekonomski analitičari i stručnjaci. Vrijeme pandemije, razumije se, iziskuje financijske izazove, ali Srbija nije u poziciji da se ugleda na SAD ili neke druge visokorazvijene zemlje koje provode izuzetnu fiskalnu ekspanziju (npr., SAD su u 2020. godini imale deficit u javnim financijama koji je najveći nakon Drugog svjetskog rata i iznosi preko 16 posto, po nekim procjenama i preko 18 posto bruto domaćeg proizvoda). Limit od 60 posto postavile su razvijene zemlje za svoje zaduživanje (prije svega Europska unija) kao limit za zemlje koje su rela-

tivno bogate, dakle s visokim nivoom BDP-a po glavi stanovnika i zemlje koje imaju redovit pristup međunarodnim financijskim tržištima i, po pravilu, zadužuju se u svojoj, domaćoj, valuti. Mnoge zemlje danas imaju nivoe duga koji su i znatno viši od tog limita (Japan, mnoge zemlje Europske unije), ali se Srbija s njima ne može mjeriti ni po bogatstvu, ni po konkurentnosti i izvoznosti sposobnosti gospodarstva, ni po redovitosti financiranja na međunarodnim financijskim tržištima. Otuda je zakonski limit u Srbiji i postavljen na nivou od 45 posto javnog duga u odnosu na bruto domaći proizvod i mislim da je to realno učinjeno i da tome treba težiti.

► **S pozicije guvernera NBS-a otišli ste 2012. godine. Tada je javni dug Srbije bio 15 milijardi eura, sada je iznad 26 milijardi. Zašto se Srbija zaduživala i je li taj novac potrošen u investicije ili je otišao u javnu potrošnju?**

Srbija je tada bila na znatno nižoj razini javnog duga u odnosu na bruto domaći proizvod. Početkom 2012. godine javni dug je bio na oko 45 posto BDP-a, da bi u narednih nekoliko godina narastao na više od 70 posto. Možemo reći da je tempo dodatnog zaduživanja koji je imala Srbija u razdoblju od 2012. do 2016. godine bio najviši u njenoj povijesti. Istovremeno, zemlja je imala vrlo niske, čak i negativne, stope rasta u pojedinim godinama, pa je dug prema BDP-u zbog toga rastao brže, ali je to i indikacija da se novac nije trošio dovoljno na javne investicije. Srbija postupno više ulaže u infrastrukturu od 2016. godine, ali i tada je to bilo ispod potrebne razine javnih investicija. Relativno dobre rezultate Srbija ostvaruje, naročito posljednjih godina, u domeni izravnih stranih investicija, ali ubrzani gospodarski razvoj se ne može temeljiti samo na stranim investicijama.

► **Običnim građanima nivo javnog duga i njegov odnos prema BDP-u je informacija koju čuju u medijima, ali većina nema predstavu što to znači. Kako biste Vi to objasnili jednostavnim riječima?**

Javni dug je dug države koji vraćamo svi kao građani, tj. kao porezni obveznici. Svatko tko je platio bilo koji porez, akcizu, carinu ili državnu taksu, sudjelovao je u financiranju zajedničke kase svih građana Srbije, iz koje se mora vraćati i javni dug zemlje. Ako imamo veći dug i ako više izdvajamo svake godine na plaćanja po tom dugu, manje će ostajati u zajedničkoj kasi svih građana za financiranje državnih funkcija, zdravstvenog sustava, obrazovanja, izgradnju infrastrukturnih objekata i slično. Dakle, javni dug je direktni dug svih nas kao građana i ako nas neka politička struktura zaduži, taj dug će ostati svima nama kao obveza i kad njih više ne bude na vlasti. Otuda je vrlo važno na što se troše sredstva države, posebno ona koja se stječu dodatnim zaduživanjem zemlje. Ako se investira u infrastrukturu, obrazovanje, zdravstveni sustav, znanost i institucije sustava (pravosudni sustav, borba protiv korupcije...) koji omogućuju i potiču konkurentno gospodarstvo, stvaraju se preduvjeti rasta investicija i rasta bruto domaćeg proizvoda u budućnosti, pa se i preuzeti dug u takvim budućim uvjetima lakše može vratiti. Ako se, međutim, novac tro-

ši nenamjenski i na korupciju, gospodarskog rasta neće biti, ali će se i tada dug morati platiti. Otuda je važno podizati svijest svih građana o tome kako je prirodno i važno očekivati domaćinsko ponašanje svake izabrane vlasti kada ona upravlja novcem svih nas kao poreznih obveznika.

► **Vlast je najavila da će BDP u 2021. godini porasti za 6 posto. Fiskalni savjet ne vjeruje da će se ta projekcija i ostvariti. Na osnovu kretanja u prvim mjesecima ove godine je li to plan bez pokrića ili ima realne šanse da se tih 6 posto i dostigne?**

Ostvariti stopu rasta od 6 posto u prvoj godini nakon globalne pandemije koja je izazvala rasprostranjenu recesiju prošle godine nije nikakav naročiti uspjeh. Ako oduzmemo pad od jedan posto prošle godine, to bi u prosjeku bilo oko 2,5 posto godišnje u razdoblju od dvije godine, a to nije nikakav dinamičan gospodarski rast. Srbija, međutim, neće lako ostvariti tih 6 posto ove godine. Međunarodne projekcije uglavnom se kreću u rasponu od 4 do 5 posto. Konkretni iznos rasta ove godine nije toliko bitan koliko je bitno da su ukupne investicije u Srbiji godinama unazad nedovoljne za održivi dinamičniji gospodarski rast zemlje. A to je ono što bi trebalo biti interes svih nas kao građana.

► **Kako biste ocijenili trenutnu gospodarsku situaciju u Srbiji, i što se tiče gospodarskog rasta i investicija?**

Pogledajmo najprije investicije i njihovu strukturu. Srbija je imala relativnog uspjeha u privlačenju stranih direktnih investicija posljednjih godina. Trebalo bi se, međutim, i u toj domeni zapitati jesmo li zadovoljni kvalitetom tih investicija i koliko one doprinose rastu konkurentnosti domaćeg gospodarstva i rastu plaća zaposlenih? U toj domeni Srbija pristupa, po pravilu, plaćanju poticaja iz proračuna inozemnim ulagačima u našu zemlju, a to je direktan trošak u proračunu zemlje. Dakle, umjesto povećanja plaća liječnicima, nastavnicima, profesorima, sucima ili mirovina Srbija, uz to na nedovoljno transparentan način, plaća poticaje za nova radna mjesta inozemnim investitorima. Druga bitna komponenta investicija su javne kapitalne investicije. U toj domeni Srbija povećava prostor za ulaganja i imamo stalni rast posljednjih godina, i to je dobro. Ono što nije dobro je što ne postoji dovoljna transparentnost trošenja tih sredstava i što jedan dio tih investicija odlazi na neproduktivne domene (kakva su ulaganja u naoružanje) koji ne kreiraju rast BDP-a ni sada ni u budućnosti. Ali najveći problem Srbije u domeni investicija su domaće privatne investicije, koje bi trebale biti okosnica gospodarskog razvoja svake zemlje, a koje su u Srbiji konstantno na niskoj razini. Ove investicije izravno ovise od razine slobode konkurencije, efikasnosti pravosudnog sustava u zaštiti vlasništva i ugovora i ukupnog nivoa institucionalnog razvoja (što je direktno povezano s razinom korupcije). Nizak nivo ovih investicija govori o privrednom ambijentu u zemlji i bez njegovog bitnog unaprjeđenja (efikasna borba protiv korupcije i unaprjeđenje neovisnosti institucija od političkog utjecaja) nije

realno očekivati niti rast ovog segmenta investicija, niti bitnije dugoročno održivo ubrzavanje gospodarskog rasta zemlje.

► **Fiskalni savjet ocijenio je povećanje zarada u javnom sektoru nerealnim. Koliko to dodatno opterećuje proračun? Kakav bi u jednoj zdravoj ekonomiji trebao biti odnos zarada u javnom i privatnom sektoru i kakav je trenutno kod nas?**

U zdravim gospodarstvima, po pravilu, zarade u privatnom sektoru su više od zarada u državnom sektoru. Ovo prije svega zbog toga što državni sektor nudi veću sigurnost radnog mjesta. U Srbiji je, međutim, obrnut slučaj: zarade u javnom sektoru su više od zarada u privatnom. Istodobno, u javnom sektoru je prisutno tzv. partijsko zapošljavanje, a i posljednjih godina se dodatno ove plaće uvećavaju. Takvo ponašanje u uvjetima fiksnog kursa i bez adekvatnog rasta produktivnosti vodi u opadanje konkurentnosti domaćeg gospodarstva, u rast trgovinskog deficita i posljedično u dodatno zaduživanje zemlje uz niže stope gospodarskog rasta. Dakle, postupak je nedovoljno odgovoran i nesinkroniziran s ostalim elementima ekonomske politike zemlje.

► **Može li, i pod kojim uvjetima, Srbija ostvariti takav gospodarski rast da bi dostigla nivo razvijenosti zemalja centralne i jugoistočne Europe?**

Srbija to svakako može, ali ne na način kako se to sada izvodi. Ključna promjena koja je nužna za ubrzani razvoj zemlje je promjena odnosa prema institucijama, odnosno njihovo jačanje na svim razinama. Potrebna je mnogo efikasnija borba protiv korupcije, uz jačanje pravosudnog sustava i slobode medija, ali i uz sustavno ulaganje u obrazovanje, znanost i zdravstveni sustav kao vitalne čimbenike razvoja baziranog na konkuren-

tnosti i produktivnosti. Tek tada Srbija može očekivati puno oslobađanje poduzetničkog potencijala stanovništva, uz rast domaćih privatnih investicija i gospodarstva baziran na znanju. Kada se takvi uvjeti uspostave, Srbija će početi hvatati priključak s drugim centralnoeuropskim zemljama i razvijenijim zemljama jugoistočne Europe.

► **Gde je Srbija danas po razini gospodarskog razvoja?**

Danas je Srbija stagnatna, relativno mala ekonomija u grupi zemalja na začelju Europe po pitanju bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika i s visoko izraženim socijalnim nejednakostima. Takvo stanje nije loše samo za Srbiju, ono je loše i za cijeli zapadni Balkan, jer bez razvoja Srbije kao njegovog značajnog dijela, bitno se smanjuju razvojne prilike za regiju u cjelini.

Mediteranska prehrana – stol kao mjesto susreta

Osnovne kulinarske tehnike su kuhanje (na lešo), pečenje na gradelama ili pod pekom, sušenje mesa i riba, te soljenje riba, maslina * O hrani se priča, planira se puno unaprijed, okuplja se za stolom – stol za kojim se blaguje je upravo i mjesto susreta. Često se i zajedno pripremaju jela, pa u pripremi i blagovanju sudjeluju čitave šire obitelji ili više domaćinstava, kaže Alma Harašić-Bremec

Godine 2013. potvrđeno je da je multinacionalna kandidatura Španjolske, Cipra, Grčke, Italije, Maroka, Portugala i Hrvatske pod nazivom »Mediterranska prehrana« (Mediterranean diet) upisana na Reprezentativnu listu svjetske nematerijalne kulturne baštine. Zajednice srednjodalmatinskih otoka Brača i Hvara inicirale su zaštitu svojih tradicijskih jela na Nacionalnoj listi nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske, te su stoga izdvojene kao područje koje je prezentiralo Hrvatsku u toj nominaciji. Kao osnovu današnje prehrane i one svojih predaka, Bračani i Hvarani ističu lozu, maslinu, kozu i srdelu te raznoliko povrće, mahunarke i žitarice.

Osnovne kulinarske tehnike su kuhanje (na lešo), pečenje na gradelama ili pod pekom, sušenje mesa i riba, te soljenje riba, maslina... Veoma je raširena i primjena samonikloga bilja, i to ne samo u ljekovite već i u prehrambene svrhe. I dalje je prisutna razlika između svakodnevnice i blagdanske prehrane pri čemu su primjetno veće promjene nastale u svakodnevnoj nego u onoj blagdanskoj.

Obiteljski, a osobito vjerski rituali dosljedno njeguju tradicijski način prehrane, a znanje o njoj čuvaju i prenose ženske članice obitelji. Mediteranska prehrana temelj je identiteta ljudi koji žive na tom prostoru i tekovina je raznih kultura i utjecaja, koje se kontinuirano prenose s koljena na koljeno.

Vezanost uz prirodu

Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelu zaleđa uvjetovana je ekološkim, klimatskim, povijesnim i kulturnim čimbenicima Mediterana. Tijesna povezanost prehrane s okolišem i prirodnim sezonskim ritmom danas se izražava i kroz djelovanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i poljoprivrednih zadruga te mnogobrojnih udruga.

Ujedno je jedinstvena zbog oblikovanja kulturnog identiteta svojstvenog za hrvatski Jadran, njegove obale,

otoka i dijela zaleđa, što se ponajviše očituje u običajima i obredima te jeziku i govoru u nazivlju. Vezanost uz prirodu i prirodne izvore hrane važna je karakteristika mediteranske prehrane, a ribarstvo i poljoprivreda kao njezina osnova važno su polazište za daljnje razvijanje tog geografskog područja u smjeru očuvanja prirodne baštine i jačanja gospodarstva. Hrana je bitan dio brojnih svečanosti i događanja, a u ne tako novije vrijeme i dio turističke ponude koju je potrebno kvalitetno razvijati zbog dugoročnog utjecaja na spomenuto područje.

Kada kažemo mediteranski model prehrane, možemo jednostavno pojasniti: riječ je o životu u suglasju s prirodnim blagodatima. Prehrana se razlikuje među pojedinim mjestima i društvenim slojevima, a može se podijeliti na ribarsku (osim u dijelu zaleđa) i težačku ili na njihovu kombinaciju, što je čest slučaj na otocima.

Autohtone namirnice i tradicijski način pripreme

O modelu i karakteristikama mediteranske prehrane na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa razgovarali smo s **Almom Harašić-Bremec**, koja se u svojoj rodnoj Milnoj na Braču zaljubila u turizam i ugostiteljstvo, studirala je na Fakultetu za turistički i hotelski menadžment u Opatiji, vodila luksuzne ugostiteljske objekte, te sa suprugom **Željkom Nevenom Bremecom**, vrhunskim chefom, sva stečena znanja i iskustva stavila u funkciju educiranja i savjetovanja kroz program udruge Šefovi kuhinja mediteranskih i europskih regija i ŠKMER Akademije u Splitu, novom mjestu svih stručnih susreta.

»Mediteranska je prehrana uvjetovana autohtonim namirnicama, tradicijskim načinima pripreme i potrebama uvjetovanih načinom života kroz stoljeća. Vrlo rano ustajanje kako bi se išlo na more ili u polje, glavni poslovi na otvorenom obavili su se prije velikog sunca, diktiraju ritam obroka, pa se ručak jede najkasnije u podne i to nakon najčešće teškog fizičkog rada, pa je trebao biti obilan. Ručak u podne uvjetuje i relativno, za današnje

pojmove, ranu večeru, pa se oko obiteljskog stola okuplja oko šest sati poslijepodne, navečer. Nema kasnih obroka, u devet sati bi se već trebalo na počinak.»

Alma kaže kako se mediteranska prehrana u svojim temeljnim sastavnicama prilagođava sezonskom ritmu.

»Uz more je najzastupljenija riba, ali čim se odmaknemo pa i u najbliža naselja koja ipak nisu na moru – riba se najčešće jede jednom tjedno. Prema zaleđu je tu više mesa, ali namirnice bez kojih je nezamisliva kuhinja mediterana su zeleno povrće, najčešće lisnato poput blitve i raštike, maslinovo ulje i suho voće. Ova ishrana u potpunosti je sezonski orijentirana, jer se lovi, uzgaja i beru plodovi kad im je sezona i kada su najbolji onda se i konzumiraju, a konzerviraju se u soli, u kvasini, kuhanjem ili sušenjem kako bismo imali neke zalihe i u vrijeme kada priroda nije tako izdašna. U ishrani su zastupljene i žitarice, jer način života i rada treba ugljikohidrate kao pogonsko gorivo. S istima bi se trebalo početi više paziti,

jer se i način života mijenja, te bi za zdravlje bilo poželjno ne unositi više nego se može potrošiti. U mediteranskoj prehrani među pojedinim mjestima na Jadranu najčešće se ne razlikuju namirnice nego načini pripreme, pa možemo povući paralelu između lešo ribe i gregade, razlike u pripremi brujeta ili brudeta, načinima pripreme rožate... A osnovne kulinarske tehnike su kuhanje, pečenje, sušenje, soljenje, kišljenje limunom i kvasinom. Najpoznatija i najpopularnija jela mediteranske prehrane na hrvatskom Jadranu su riba pod limun, rižot, posebno crni rižot, manistra na pome: tjestenina s rajčicama, riblja juha, gregada, brukjet/brudet, buzara, paštica s njokima...»

Alma ističe i kako je mediteranska prehrana i jedan od temelja identiteta ljudi koji žive na tom prostoru i tekovina raznih kultura i utjecaja, te da je hrana bitan dio brojnih svečanosti i događanja, ali i kao dio turističke ponude.

»Hrana je toliko bitna da nam se često čini kao da je upravo jelo smisao postojanja! O hrani se priča, planira

se puno unaprijed, okuplja se za stolom – stol za kojim se blaguje je upravo i mjesto susreta. Često se i zajedno pripremaju jela, pa u pripremi i blagovanju sudjeluju čitave šire obitelji ili više domaćinstava. Naše je podneblje područje mnogih utjecaja kroz povijest – od istoka, zapada, sjevera i juga – i čini nam se da smo prisvojili najbolje od svih utjecaja i obogatili našu uravnoteženu mediteransku prehranu ponekim gurmanskim delicijama koje izvorno nisu dio Mediterana. Sa sigurnošću možemo reći da je hrana najvažniji dio svih svečanosti i događanja, a mnogima je i razlog, što bi svakako trebalo i više koristiti kao motiv turističkih dolazaka.«

Udruga ŠKMER

S Almom smo razgovarali i o udruzi Šefovi kuhinja mediteranskih i europskih regija i ŠKMER-ovoj Akademiji u Splitu.

»Temelje udruge povezivanjem kuhara u krovnu organizaciju je postavio 2005. godine pokojni **Miro Bogdanović**, veliki entuzijast, vizionar, kulinarski znalac i zaljubljenik u struku, a sve kako bi razmjenom znanja i iskustava kolege iz mediteranskog bazena trajno usavršavali i podizali svoje kompetencije, promovirali mediteransku kuhinju i način života. Od osnutka udruga bilježi više tisuća članova iz preko 50 zemalja, a danas ima svoje izuzetno stručno i aktivno članstvo i kuharske ambasadore u više od 20 zemalja. Naša najznačajnija manifestacija je festival *Biser mora*, a 16. po redu *Biser mora 2021.* bit će održan u Supetru od 28. 5. do 1. 6. Mjesto je to na kojem se

okupljaju natjecatelji, natjecanja se održavaju visokim intenzitetom, ispred renomiranog međunarodnog stručnog žirija. Paralelno uz natjecanja po kategorijama, na *Biseru mora* se održavaju master classovi, radionice i prezentacije, a koje donose nove trendove u svijetu kulinarstva. A ŠKMER Akademija je izrasla iz ŠKMER Kuharske Akademije, jedinstvenog projekta kojem je sjedište Akademija u Splitu, a okuplja najbolje predavače i stručnjake iz bližeg i šireg svjetskog okruženja kako bi polaznici usavršili svoja znanja iz područja kuharstva, slastičarstva, posluživanja, vina, koktela, ulja, pive, kave... svega onoga što ugostiteljstvo čini tako posebnim. Na redovnim programima među polaznicima često možete prepoznati kolege iz Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije i Crne Gore, a na programima koji se izvode na engleskom jeziku polaznike sa svih kontinenata«, kaže Alma Harašić-Bremec.

Zvonko Sarić

Rado ide Srbin u vojnike

U određenim medijima, kao i od strane zvaničnika, sve više i više se propagira ponovno uvođenje redovnog vojnog roka, tj. da pored sada postojeće profesionalne armije, imamo i regrutiranu vojsku koja bi bila osposobljena za vojne vještine, neka vrsta pričuvne armije. Argumentacija za ovaj potez često je na pragu apsurdna. Neki argumentiraju: »to će očeličiti naše sadašnje mladiće i ratno raspoložene djevojke, jer su uslijed sadašnjeg dobrog života postali mlitavi!«. Drugi pak kažu kako mi »svakako vodimo mirovnu politiku u našoj regiji, ali moramo biti spremni u slučaju da nas vojno napadnu!«. Ne kaže se tko će nas napasti, ali se mogući napad nagovještava. S druge strane, naš Dvostruki Predsjednik se ovih dana hvalio kako je naša armija najjača u regiji, »ravna Mađarskoj ili Rumunjskoj, mada oni imaju više stanovnika« itd. Nikad nisam bio pristalica regrutirane armije, tako da sam se svojevremeno izvlačio od odlaska u JNA do najkasnijeg mogućeg roka, jer sam zbog jedne fizičke deformacije (pectus excavatum) proglašen privremeno nesposobim za vojsku. Izgleda da je bio manjak regruta i mjesec dana prije mog 27. rođendana ipak sam pozvan da »ispunim svoju građansku dužnost«, jer, po tadašnjem Ustavu, »svatko ima pravo i dužnost braniti svoju zemlju«. I tada sam se bunio zbog ove nejasne formulacije, jer pravo i dužnost su dvije različite pravne kategorije. Doduše, pripadnici nekih vjerskih zajednica, npr. adventisti, koji nisu željeli uzeti oružje u ruke, ipak su morali služiti kao »radnici«, ali nisu zaduživali pušku, koju smo mi poslije mjesec dana obuke uz zakletvu morali preuzeti i održavati. Budući da sam završio fakultet, moj »vojni rok« trajao je samo godinu dana«, ali i danas smatram da su mi ukrali godinu dana života, čak to nisu ni uračunali u radni staž, iako sam otišao s radnog mjesta. Odgovorno kažem: tko se voli igrati vojnika neka to čini dobrovoljno, ali neka ostave na miru našu djecu koja se vole igrati rata samo na video igricama. Takvim igricama su me izluđivali moja dva sina; stariji je služio redovni rok u Skoplju, u tenkovskoj jedinici, a njegov dosta mlađi brat već kao »civil«, srećom ovdje u Subotici.

Sedma republika

Kada je koncem devedesetih započela društvena kriza, »konfederacija ili ne«, često sam prijateljima govorio »mi

imamo sedam republika i dvije pokrajine«. Svi su me pitali koja je ta sedma republika? Odgovorio sam: »Pa, vojska, iliti JNA«. Najstroža tajna je bila koliko novaca se trošilo za potrebe »obrambene pripreme« za vojsku u slučaju agresije na našu domovinu. Istina, nešto sam znao iz prakse, jer radeći u GP *Integralu* gradili smo stanove za »usmjerenu stambenu gradnju«, ali i za potrebe JNA. Dvosobni

stan za JNA značio je dvije spavaće sobe i dnevni boravak, a u »usmjerenoj gradnji« za radnike, takav stan smatran je »luksuznim« trosobnim stanom, koje smo gradili samo ako je to zahtijevala neka radna organizacija za svoje važne kadrove. Većina stanova su bili dvosobni i jednosobni, kako bi više radnika moglo »dobiti« stan. Pripadnici JNA su imali privilegirani skraćeni radni staž i nakon umirovljenja mogli su birati u kojem će gradu dobiti penzionerski stan. Velika većina časnika, pogotovo onih s višim činovima, birala je Novi Beograd. Zato se ne treba čuditi da je, kada su iz Novog Beograda krenule student-

ske demonstracije 1968. – po pričanju kolega – iz mnogo stanova pucano na njih. Nasuprot ovom, početkom 1991. su cvijećem ispratili tenkove koji su krenuli u »nepoznatu pravac«, mada je većina građana slutila: ka Vukovaru.

Raspad i obnova armije

Sjećam se jedne sjajne satirične predstave koju sam vidio 1969. u kazalištu *Atelje 212*, naslov za ovu kolumnu sam »pozajmio« od pisca i redatelja tog komada **Bore Ćosića** (Zagreb, 1932.), a on se poslužio pjesmom koju je skladao **Kornelije Stanković** za vrijeme I. svjetskog rata. Prema povijesti, i Nijemci i Francuzi su pjevajući krenuli ginuti. Još kao mlad čuo sam drugu sarkastičnu izreku: »rado ide Srbin u vojnike, tri ga vuku a dva tuku«. Na neki način izreka se obistinila kada je veliki broj regruta iz Šumadije odbio naredbu ići u rat za Vukovar. To se događalo i kod nas u Vojvodini: mladići su bježali u inozemstvo, a neki su stvarali »obrambene kampove«, štiteći jedni druge od policije koja ih je željela hapsiti. Danas je vojska Srbije snažna, kaže predsjednik. Ne znam što će se dogoditi ako uvedu i obvezni vojni rok. Koliko će to koštati? Hoće li biti dezertera? Nadam se da je sva ova priča o snažnoj vojsci ipak politička propaganda za unutarnju uporabu i da naši »novi« tenkovi neće krenuti u »nepoznatu pravcu« – autocestom!

Ne ponovilo se!

»Saga o bunjevačkom jeziku«

Zavjesa je konačno spuštена. Nakon više prizora na otvorenoj sceni i u skupštinskim klupama, prvi čin trakavice o »bunjevačkom jeziku« napokon je okončan, a glavni akteri imaju razloga za zadovoljstvo: forma je ispunjena, naturščici (uključujući i potpisnika ovih redova) su je svojim nastupima kvalitativno obogatili, a da pri tomu ni u jednom trenutku nisu uzdrmali njenu čvrstu strukturu koja je i postavljena tako da cilj ne može biti doveden u pitanje. Pri tomu je i izostanak dvoje vijećnika iz redova Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini – jedinih koji su u Skupštini grada od početka stajali protiv postavke ovog komada – logički očekivan, jer su se i na taj način izdvojili od slavljeničke većine kojoj nikakvi argumenti nisu bili dovoljni za provedbu unaprijed izrežirane ideje o pretvaranju govora u jezik. Završni prizor – upriličen u jedino mogućoj formi: skupštinskom točkom dnevnog reda o izmjeni Statuta Grada – također nije donio ništa neočekivano: vijećnici su ogromnom većinom izglasali ono što je unaprijed zacrtano.

Ako po strani ostavimo detalje poput upornog i uglavnom miroljubivog predsjednika Saveza bačkih Bunjevaca (SBB) **Mirka Bajića**, koji se za govornicom »našalio« prispodobom o svetom Georgiju koji ubija aždahu, ostavljajući prisutnima da sami zaključe tko je u toj slici subjekt a tko objekt i što bi ta aluzija mogla značiti; ako u kategoriju vrlo slobodne interpretacije budućnosti svrstamo riječi **Dragana Kopunovića** (također SBB) da će Bunjevci i Hrvati, bez obzira na rodbinske veze, »ostati dva svijeta«; ako izostavimo i najavu gradonačelnika **Stevana Bakića** da će protiv djelatnika lokalne samouprave koji su u javnoj raspravi koristili termine »kristalna noć« i »Cezarov konj« pokrenuti stegovni postupak, sama rasprava ipak nije iskakala izvan očekivanih okvira.

Kako je svugdje, a napose kod nas, svako čudo tri dana, posebno će biti zanimljiv nastavak drame s elementima tragikomedije zvane »Saga o bunjevačkom jeziku«. Iako su i struktura i akteri poznati, njena radnja je ono što će i ubuduće manje ili više privlačiti pažnju javnosti. A radnja će se, to je već sada lako uočljivo, odvijati na dva paralelna plana: lokalni i malo šire. Kada je o prvom riječ, zaista će biti veselo pratiti provedbu »bunjevačkog jezika« u svakodnevnu praksu, od njihovih političkih i institucionalnih predstavnika koji u najvećem broju sami u javnosti ne govore bunjevački (jer ga ili ne znaju ili im je »neprilično« njime govoriti), preko »privedeni« službenih dokumenata, pa do mogućih praktičnih nesporazuma u svakodnevnom životu iz područja rada djelatnika Gradske uprave sa strankama. Ali, znajući tko i s kakvim kapacitetima iza

toga stoji, teško je očekivati nešto što već nije viđeno u *Bunjevačkim novinama* ili u *Spektru*.

Mnogo manje veseo, a to se već vidjelo i vidi po reakcijama predstavnika hrvatske države, bit će nastavak istoga komada na planu odnosa Srbija – Hrvatska. U mnoštvu do sada neriješenih obostranih pitanja, u mnoštvu svakodnevnih odapinjavanja verbalnih prački i s jedne i s druge strane Srbije je, kroz Suboticu, dala Hrvatskoj u ruke još

jedan kamenčić (bunjevački: piljak) kojega će koristiti u svom bogatom arsenalu. Uostalom, dovoljno je pogledati nedavnu reakciju šefa hrvatske diplomacije **Gordana Grlića Radmana** prilikom posjeta Kosovu na izjavu ministra unutrašnjih poslova Aleksandra Vulina. Kako sada stvari stoje, »Saga o bunjevačkom jeziku« osjetit će se svako malo u odnosima dvije države, s realnom pretpostavkom uključivanja mnogo značajnijih aktera od onih koji su ovu aromatičnu priču započeli. Ovo posebno stoga što se »bunjevački jezik« jednoga dana može pojaviti kao bitan uvjet na putu Srbije k Europskoj uniji, a o tome će svoj stav vjerojatno iznijeti i Hrvatska (olakotna okolnost za one koji podržavaju »bunjevački jezik«: taj dan ne djeluje blizu, a i postavlja se pitanje kako ukinuti jednom stečeno pravo?).

Konačno, ono što je u cijeloj ovoj priči najbitnije je kako će se to odraziti na odnos(e) među Subotičanima. Ako je suditi prema dosadašnjim zbivanjima – hvala Bogu, neka tako i ostane – »neće se odraziti«. Ili bar ne u nekoj ozbiljnoj mjeri. Osim blagog čuđenja, negodovanja zbog besmislenog »privođenja« (hrvatski i srpski: prevođenja) i šaljivih dosjetki na račun »bunjevačkog jezika« ogromna većina stanovništva ovim se pitanjem ozbiljno ne bavi. U tom smislu i oni koji su ovu odluku donijeli i oni koji su joj se žustro protivili ostat će u očima većine Subotičana – manjina. Problem je, međutim, u tome što je ova priča mnogo šira od atara ovoga grada.

Z. R.

MEĐU SVOJIMA

češ.

učiti prema Programu nastave
i učenja Republike Srbije.

kvalitetne UDŽBENIKE
dobiti na dar.

doživjeti nezaboravna
PUTOVANJA.

njegovati svoju TRADICIJU.

naučiti što je vrijednost
IDENTITETA.

osjetiti što znači
ZAJEDNIŠTVO.

A
š...

biti na ponos zajednici
zbog svojih **USPJEHA.**

imati osiguran **PRIJEVOZ**
od kuće do škole.

tvojoj obitelji donijeti značajne
FINANCIJSKE olakšice.

biti podržan i od Republike
HRVATSKE.

moći nastaviti **SREDNJU** školu
na bilo kom jeziku.

imati pravo na povlastice
tijekom **STUDIJA.**

...i zato, **OBRAZUIJ SE**
NA HRVATSKOME JEZIKU.

Hrvatske udruge iz Tavankuta u europskom projektu *Erasmus +*

S tradicijom u moderno

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta sudjeluju u međunarodnom projektu *Erasmus +* pod nazivom *Otvorene ruke – S tradicijom u moderno*. Glavni cilj projekta jest pokazati da umjetnost i kreativnost, čak i u najkritičnijim vremenima, pružaju priliku i motivaciju za stvaranje i promicanje različitih oblika umrežavanja i obrazovanja.

Nositelj projekta je Zavod Burja iz Rimskih Toplica (Slovenija), a partneri su Likovni centar *Vivoda* iz Zagreba (Hrvatska) i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Donjeg Tavankuta (Srbija). U projektu sudjeluju još tri pridružene organizacije, a to su HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta (Srbija), KUD i Galerija *Salsaverde* iz Izole (Slovenija) te Hrvatska turistička zajednica iz Ljubljane (Slovenija).

Ciljevi projekta

Na prvom međunarodnom projektnom sastanku, koji je održan prošloga tjedna u Zagrebu, nositelj projekta upoznao je svoje partnere s planovima aktivnosti u sklopu projekta. Trajanje projekta je 24 mjeseca, točnije od travnja ove do travnja 2023. godine.

Organizacije koje sudjeluju u projektu *Otvorene ruke* udružile su snage kako bi se pozabavile oporavkom od krize covid-19 zbog epidemije. Glavni cilj projekta jest pokazati da umjetnost i kreativnost, čak i u najkritičnijim vremenima, pružaju priliku, nadahnuće i motivaciju za stvaranje i promicanje različitih oblika umrežavanja i obrazovanja. Projektno partnerstvo sastoji se od umjetničkih i manjinskih obrazovnih organizacija. Svaka će or-

organizacija svojim znanjem i iskustvom pridonijeti ostvarenju sljedećih ciljeva projekta: provedbi obrazovnog procesa u području manjinske kulturne baštine i suvremene umjetnosti, koji će uključivati fleksibilne pristupe k obrazovanju odraslih pripadnika manjina, proizašle iz razmjene dobrih praksi između partnerskih zemalja; provedbi međunarodnih događaja osposobljavanja nastavnog osoblja u Sloveniji i Srbiji, te organizaciji mobilnosti odraslih učenika u Hrvatskoj s naslovom: »Otvorene ruke – Umjetnička akademija Erasmus Istra 2022«; organizaciji završne online izložbe »Otvorene ruke te stvaranju »kataloga kreativnosti«; aktivnom uključivanju najmanje devet nastavnika i 30 odraslih učenika iz partnerskih zemalja u projektne aktivnosti, s ciljem poboljšanja upotrebe digitalnih alata i kreativnih pristupa u nastavi i poboljšanja znanja, vještina i kompetencija odraslih učenika kako bi proširili svoje kulturne, obrazovne i ekonomske mogućnosti na tržištu rada; razvijanju međunarodnog manjinsko-kulturnog partnerstva različitih organizacija iz Slovenije, Hrvatske i Srbije i poboljšati kvalitetu rada na polju neformalnog obrazovanja odraslih; uspostavljanju aktivne međusektorske suradnje između civilnog društva i javnosti s ciljem poboljšanja informacija o različitim obrazovnim mogućnostima za odrasle.

Ciljna skupina su nastavnici, uglavnom također pripadnici manjina s doseljničkim porijeklom, odrasli doseljenici te drugi odrasli učenici. Specifična ciljna skupina projekta su starije žene, nezaposlene i/li manje kvalificirane iz ruralnih područja, koje čuvaju manjinsku kulturnu

baštinu izradom umjetničkih tradicionalnih rukotvorina, ali kojima nedostaje odgovarajuće znanje o suvremenim umjetničkim pristupima, korištenju digitalnih alata te upravljanju projektima kako bi se ekonomski osnažile i proširile doseg vidljivosti svojih kulturnih proizvoda.

Klasične radionice i mrežna platforma

Projekt kombinira klasične obrazovne radionice i atraktivne mrežne alate za komunikaciju, uključujući stvaranje mrežne platforme projekta. To će sudionicima omogućiti da predstavljaju proces učenja, svoje proizvode i svoja osobna razmišljanja.

Projekt predviđa konkretne rezultate poput umjetničkih proizvoda i umjetničkih razglednica, koji će se također koristiti kao alat za promociju projektnih aktivnosti. Rezultat projekta bit će uspostava partnerstva s razvijenim smjernicama za strateški razvoj učenja i boljim fokusom na pripadnike manjina i odrasle učenike. Također, projekt će imati pozitivan utjecaj na poboljšane pristupe u poticanju krajnjih korisnika (nastavnika, učenika i ostalih sudionika) u različitim oblicima neformalnog obrazovanja, korištenju mrežnih alata i kreativnosti u obrazovanju. To će se odraziti kroz stečena znanja, poboljšane vještine i kompetencije, bolje iskorištavanje (manjinske) kulturne baštine i razvijene sposobnosti odraslih za samoinicijativu, poduzetništvo i kreativnost u kriznim vremenima.

I. D.

Dobijena akreditacija LAG *Sunčana ravnica*

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede objavilo je Rang listu partnerstava za teritorijalni razvitak. Rang lista objavljena je na osnovu strategija lokalnog razvitka, koje su svi registrirani LAG-ovi Ministarstvu poljoprivrede predali do 20. svibnja prošle godine. Od ukupno 21 LAG-a u Srbiji, koliko ih je dobilo akreditaciju, LAG *Sunčana ravnica* zauzela je osmo mjesto s osvojena 84 boda. Time je i službeno LAG *Sunčana ravnica* akreditiran kao jedno od 21 teritorijalnih partnerstava za ruralni razvoj u Srbiji. U veljači ove godine osnovana je i Mreža LAG-ova Srbije, radi bolje suradnje i razmjenjivanja međusobnih iskustava. Od dvadeset i jednog LAG-a, koliko je registrirano i akreditirano, osam LAG-ova su osnivači Mreže, a među njima je i LAG *Sunčana ravnica*, dok su trenutno još tri LAG-a u procesu pridruživanja Mreži.

Ideja o osnivanju LAG-a *Sunčana ravnica* pokrenuta je nakon raspisivanja natječaja Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije sredinom 2019. godine, a s ciljem povezivanja naselja subotičke općine: Gornji Tavankut, Donji Tavankut, Mirgeš, Mala Bosna, Đurđin, Žednik, Bikovo, Verušić i Orom s teritorijem Općine Ka-

njiža, a u jednu gospodarsko-poljoprivredno-turističku cjelinu. LAG koji pokriva Suboticu i Kanjižu s devet teritorijalnih jedinica u ove dvije općine nosi naziv Lokalna akcijska grupa (LAG) *Sunčana ravnica*.

Nekoliko članova LAG-a *Sunčana ravnica* s dopredsjednikom **Ladislavom Suknovićem** posjetili su 8. svibnja LAG *Srijem* u Općini Stari Jankovci. U delegaciji domaćina sastanku su nazočili predsjednik LAG-a *Srijem* **Albert Varga**, predsjednik Izvršnog vijeća Općine **Boris Dragičević**, te načelnik Općine **Dragan Sudarević**. Ovo je prvi radni sastanak održan u cilju partnerske suradnje i razmjene iskustava i primjera dobre prakse. Jedan od planova LAG-a *Sunčana ravnica* svakako je i uspostavljanje prijateljskih odnosa s LAG-ovima iz Hrvatske. Dopredsjednik Suknović je predstavio LAG *Sunčana ravnica* nakon čega je Albert Varga predočio njihova iskustva, početne probleme u funkcioniranju, kao i prve projekte koji su realizirani u okviru LAG-a, ali i benefite žitelja koje ruralna područja imaju. Zaključak sastanka je da LAG *Srijem* stoji na raspolaganju za sva buduća pitanja i suradnju.

I. D.

Izlet u Laćarku

Susret kroz igru i učenje

Za učenike od prvog do petog razreda srijemskomitrovačkih osnovnih škola koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture prošle subote (8. svibnja) organiziran je godišnji izlet. Njima su se priključile učenice koje pohađaju ovaj izborni predmet u Sotu i njihova učiteljica **Ana Hodak**. Izlet je organiziran u prostorijama župe Sveta Ana, Majka Blažene Djevice Marije u Laćarku, a organizirao ga je nastavnik **Dario Španović**, koji im predaje ovaj školski predmet.

Djecu je na početku dočekaio domaći župnik vlč. **Ivica Zrno**. Djeca, njihovi roditelji, te školska pratnja obišli su crkve i župske prostorije. Uz to, djeca su imala priliku, kroz igru i kreativne radionice, ponoviti dio školskog gradiva, te uz radosno druženje i ponovni susret obnoviti poznavanja.

Budući da je veliki postotak djece koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku upisan i na katolički vjeronauk u školi, kao njihova pratnja došla je i njihova vjeroučiteljica **Sara Žurovski**, koja je djeci, putem zoom aplikacije, upriličila kontakt s djecom iz doma za napuštenu djecu u Ugandi.

»Želja mi je bila da se naša djeca upoznaju s drugom djecom koja im mogu posvjedočiti koliko je važno pružati

i pomagati, te kolika je važnost zahvalnosti u životu čovjeka, a osobito vjernika. Drago mi je da su djeca imala priliku za ovakvo nešto, te da su bila aktivna u ovom dijelu susreta«, poručila je Sara.

»Vjerujem da smo svi svjesni kako je već više od godinu dana veoma specifična situacija. To se osjeti na svim područjima društvenog i poslovnog života. Stoga se ta situacija odrazila i na našu redovitu nastavu. Redovito smo ovaj godišnji izlet provodili u putovanju i upoznavanju hrvatskih krajeva. Nažalost, to sada nije moguće. Želja nam je i nakana bila da djecu ne ostavimo bez određenih mogućnosti. Stoga nam se izlet ove vrste učinio kao veoma dobro rješenje. Upriličeno je lijepo druženje, djeca su se ponovno susrela, ponovio se dio gradiva. Može se reći da smo u ovim uvjetima učinili ono što se moglo učiniti, a budući da se sve događalo na otvorenom, osigurali smo i mjere koje su predviđene u ovoj situaciji«, kazao je Španović.

Na koncu susreta djeci je podijeljen *Hrcko*, kojega su ponijeli kući. Hranu i piće za susret osigurao je Hrvatski kulturni centar *Srijem – Hrvatski dom*.

Ivica Zrno

Subotička biskupija o uporabi bunjevačke ikavice

Božja Riječ i službeni liturgijski tekstovi na hrvatskom

Tijekom javne rasprave koja je uslijedila nakon inicijative za uvođenje bunjevačkog kao službenog jezika na teritoriju Grada Subotice, spominjana je i liturgijska uporaba bunjevačkoga dijalekta u Subotičkoj biskupiji. Ekonom Subotičke biskupije mr. **Mirko Štefković** kazao je za Radio-televiziju Vojvodine kako »to nije nova tema, jer je i prije nekoliko godina bilo zahtjeva da se bunjevačka ikavica uvrsti u službene liturgijske jezike«.

Za ovu medijsku kuću on je pojasnio stav Katoličke crkve. »Imamo naše stare molitvenike koji su pisani na ikavici, također i mnoštvo božićnih i uskrasnih pjesama koje su tiskane na hrvatskome jeziku, na ikavici. One se mogu

koristiti i dalje bez problema i oko toga nema nikakvih zapreka. Međutim, kada je u pitanju Božja Riječ te službeni liturgijski tekstovi, mi tu uopće nemamo slobodu za bilo kakve 'kreativnosti', nego jednostavno moramo poštivati ono što nam je dano. Ovdje, u Republici Srbiji, Katolička crkva koristi liturgijske knjige koje objavljuje i odobrava Hrvatska biskupska konferencija, a za vjernike Mađare koristimo liturgijske knjige koje izdaje i odobrava Mađarska biskupska konferencija. Dakle, mi uopće nemamo kapacitet da bilo što drugo 'proizvodimo', odnosno 'prevodimo', osobito ako se radi o nečemu što nema obrise standardnoga jezika, koji ima bogat rječnik koji omogućuje da se može prevesti sve ono što je u Svetom pismu sadržano«, zaključio je Štefković.

Javna rasprava o izmjeni Statuta Grada Subotice i uvođenja bunjevačkog u službenu uporabu trajala je od 9. do 23. travnja, nakon čega je uslijedio otvoreni sastanak u Subotici na kome su primjedbe ponovljene. Javnome sastanku su svojim podnescima i primjedbama pridonijeli i svećenici Subotičke biskupije mons. **Andrija Anišić** i vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**. U izvješću sa sastanka

za sve primjedbe koje su išle u prilog nemogućnosti da bunjevačka ikavica bude proglašena službenim jezikom navedeno je da »nisu od značaja za odluku da se predloži uvođenje bunjevačkog jezika u službenu uporabu, te na nju ni na koji način ne utječu«. (IKA)

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45a Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon i 9/2020)

oglašava

RANI JAVNI UVIDPOVODOM IZRADE

Plana generalne regulacije za naselje Kelebija

Plana detaljne regulacije za dio prostora istočno od Majšanskog mosta do bivšeg kompleksa livnice i zapadno od Majšanskog mosta do Ul. Arsenija Čarnojevića i Aleje maršala Tita

i

Izmjene dijela Plana detaljne regulacije centra grada Subotice – zona I. (podblok »L.2«, dio bloka »M«, dio bloka »B« i dio podbloka »D.3«)

Odluke o izradi navedenih planova su objavljene u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 8/2021.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 17. do 31. svibnja 2021. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 17. do 31. svibnja 2021. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Naši gospodarstvenici (XLII.)

Tri desetljeća u ratarstvu

»Danas je sva zemlja takoreći zauzeta, teško je doći do nje, pogotovo ako je na boljoj lokaciji, ako je neka veća parcela. Dosta je skočila i njena cijena, rekao bih da je napuhana, a jedan od razloga za to je, siguran sam, što je kod nas, po zakonu, mogu kupovati i oni koji se ne bave poljoprivredom i koji su do novčanih sredstava došli iz neke druge sfere i nekog drugog zanimanja«, kaže Ivan Mandić, ističući kako je u Srbiji prije dvije-tri godine bila najskuplja zemlja u regiji, a »imali smo najmanje subvencije po hektaru nego sve zemlje u okruženju«

Unatoč brojnim problemima i otežavajućim okolnostima koji prate poljoprivrednike, a osobito one koji se isključivo bave ovom privrednom granom pa tako i njihov i život njihovih obitelji velikim dijelom ovise o njoj, **Ivan Mandić** je nakon završene Više poljoprivredne škole i osam godina rada u kombinatu *Peščara* odlučio potpuno se posvetiti ratarstvu, kojim su se bavili njegov pradjed, djed i otac. Iz obiteljske kuće u varoši, u posljednjih oko 30 godina radnim danima (nekad je to i sedam dana u tjednu) odlazi na svoj rodni salaš koji se nalazi na Bajmačkom putu, na tromeđi Kaponje, Tavankuta i Male Bosne odnosno u »centralu« odakle startaju ratarski poslovi.

Nastavljanje porodičnog posla

Ivan Mandić je odrastao u obitelji u kojoj se generacijama unazad bavilo poljoprivredom i budući da mu je bavljenje ratarstvom »u krvi« i da je zahvaljujući svojim precima već raspolagao određenom količinom zemlje i mehanizacijom, prirodno je i negdje logično da je odlučio nastaviti baviti se tim poslom.

»Završio sam Višu poljoprivrednu školu u Novom Sadu, a od '84. pa nekih osam godina radio sam u kombinatu *Peščara* u Maloj Bosni, i to u ratarskoj proizvodnji. Nakon raspada kombinata nastavio sam se baviti poljoprivredom na porodičnom imanju i tu sam do današnjih

dana, sada već oko 30 godina. To imanje, odnosno salaš, nalazi se na 12 km od Subotice, na, kako volim reći, tromeđi Kaponje, Tavankuta i Male Bosne, tik uz otkupno mjesto *Gebi Tavankut*«, kaže naš sugovornik.

Ističe kako se bavi čistim »ratarstvom«, a što se tiče strukture proizvodnje, navodi kako su mu ove godine najzastupljeniji kukuruz, s nekih 50 posto površina koje radi, potom pšenica, stočni ječam, suncokret i uljana repica. Obrađuje porodičnu te zemlju u zakup, a kada se radi samo u ratarstvu, napominje da se mora raditi na većoj površini kako bi se sve to isplatilo.

»Ukupno radim oko 600 katastarskih jutara, a odnos porodične zemlje i one u zakupu je 1:2. Zemlja koju radim nalazi se na dosta razvedenom prostoru, od Šebešića do Šantića, što za posljedicu zna imati gubljenje sati neproductivnog rada, ali uglavnom je kod mnogih taj slučaj«, pojašnjava Mandić.

Što se tiče mehanizacije, dio je naslijedio od oca, a od onog što posjeduje navodi dva traktora *John Deere*, kombajn i traktor *New Holland*, a tu je i ostala prateća mehanizacija poput priključnih strojeva za oruđa.

Potreba za zemljom i stanje u poljoprivredi

Danas je, prema mišljenju Ivana Mandića, zanimanje za zemlju i potreba za njom veća nego prije 30 godina.

»Danas je sva zemlja takoreći zauzeta, teško je doći do nje, pogotovo ako je na boljoj lokaciji, ako je neka veća parcela. U posljednjih nekoliko godina se prodavala zemlja koja je vraćena lustracijom, ali u principu neko veliko tržište ne postoji. Dosta je skočila i njena cijena, rekao bih da je naruhan, a jedan od razloga za to je, siguran sam, što je kod nas, po zakonu, mogu kupovati i oni koji se ne bave poljoprivredom i koji su do novčanih sredstava došli iz neke druge sfere i nekog drugog zanimanja«, kaže Ivan Mandić, ističući kako je u Srbiji prije dvije-tri godine bila najskuplja zemlja u regiji, a »imali smo najmanje subvencije po hektaru nego sve zemlje u okruženju (Hrvatska, Mađarska, Rumunjska)«.

Na pitanje kako bi ocijenio stanje u poljoprivredi danas u odnosu na prošla vremena, Mandić kaže:

»Sve što se tiče poljoprivrede je uvijek nekako ciklično i puno zavisi od vlasti. Svaka vlast puno više obećava nego što ispunjava. Jedan od problema danas je što je cijena nafte nepovoljna, odnosno plaćamo je kao na benzinskoj postaji, znači po punoj cijeni. Tu je i ograničenje subvencija na svega 20 hektara. To su dva velika problema što se tiče biljne proizvodnje. Dovoljno je reći koliko je sve to promjenljivo. U posljednjih 20 godina promijenjeno je više od deset ministara poljoprivrede. Oni se mijenjaju, sve ide po principu 'od danas do sutra'. Država bi trebala imati dugoročniju agrarnu strategiju i politiku«.

Sjećamo se vremena kada je uloga udruženja poljoprivrednika bila značajna, međutim danas to nažalost nije slučaj i ona, iako i dalje postoje »u pasivnom su položaju i poljoprivrednici nemaju nikakve koristi od njih«.

Ivan Mandić sa sinom Andrijom

one koncem '90-ih. S izuzetno niskim cijenama su prodavani proizvodi i jedno vrijeme je poljoprivreda financirala rat s jeftinom hranom. To je bilo vrijeme kada je zemlja bila najviše potcijenjena. Njena vrijednost i vrijednost proizvodnje su bili jako niski, a nikad nam to nije nadoknađeno«, s razočaranjem se prisjeća Ivan.

Kraj sjetve, pomoć oko zemlje i iskren savjet

Pri kraju je proljetna sjetva koja je počela malo kasnije zbog vremenskih prilika, ali se to, prema mišljenju Ivana Mandića, neće odraziti na prinos.

»Bez obzira na to što smo početkom travnja imali četiri-pet dana uzastopno jutarnje mrazeve, koliko sada vidim u ataru, sve je to urađeno u nekom agro roku. Usjevi niču, jeste da su malo manji u porastu, bljedunjavi, ali niče kukuruz, niče suncokret i ne znači da prinos neće biti dobar.«

Budući da se obrađuje veća površina zemlje, Ivanu u poslu pomažu dva traktorista, a važne i vrijedne »karike« u cijelom poslu su mu supruga **Marija** i sestra **Snežana**.

Na pitanje koji bi bio njegov savjet/preporuka onom tko bi se želio baviti zemljoradnjom, Ivan Mandić odgovara:

»Bavljenje zemljoradnjom je lijepo zanimanje i savjetovao bih mladima koji vide sebe u poljoprivredi da ostanu u tome. Međutim, jedan od neophodnih uvjeta za to u današnje vrijeme je da moraš imati neka osnovna sredstva, odnosno da si već u toj, po svoj prilici, porodičnoj priči. Ne može se više početi baviti poljoprivredom kao što je bilo nekad, ispočetka, ni iz čega. Ta vremena su prošla. Danas i u poljoprivredi treba imati jedan određeni kapital, određenu vrijednost osnovnih sredstava da bi se s nečim počelo«.

I. Petrekanić Sić

Uz napomenu kako je u ratarstvu svaka godina priča za sebe, Mandić ističe tri važna faktora – cijenu, kakva je bila sama godina za biljnu proizvodnju i kakva je politika države prema poljoprivredi.

»Prije desetak godina imali smo veće subvencije i na više hektara po gospodarstvu, a najgore godine su bile

30 godina od vraćanja izvornog imena

TAVANKUT – Povodom obilježavanja 30 godina od vraćanja izvornog imena HKPD-a *Matija Gubec* sutra (subota, 15. svibnja) na Etnosalašu *Balažević* u Tavankutu bit će organizirana akademija. Početak je u 19 sati. Naime, na skupštini udruge 17. ožujka 1991. tadašnji KUD *Matija Gubec* odlučuje vratiti svoje izvorno ime iz 1946. godine, odnosno svoj hrvatski predznak.

60 godina organiziranog likovnog djelovanja u Tavankutu

TAVANKUT – Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta priređuju izložbu pod nazivom *Žene koje su oslikale sjećanja – 60 godina or-*

ganiziranog likovnog djelovanja u Tavankutu. Izložba će biti otvorena sutra (subota, 15. svibnja) u 18 sati u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu (Ulica Marka Oreškovića 3). Događaj se priređuje povodom Međunarodnog dana muzeja, te manifestacije *Noć muzeja*.

Uskrсни koncerti u Petrovaradinu i Srijemskim Karlovcima

PETROVARADIN/KARLOVCI – HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina, skupa sa svojom sekcijom iz Srijemskih Karlova – župnim zborom župe Presvetoga Trojstva, organizira tradicionalni uskrсни koncert koji će ove godine biti priređen na dva mjesta: u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu u subotu, 15. svibnja, u 18 sati i u kapeli Gospe od mira u Srijemskim Karlovcima u nedjelju, 16. svibnja, također u 18 sati. Ulaz na oba koncerta je besplatan, uz pridržavanje protuepidemijskih mjera.

M. T.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – Udruženje građana *Urbani Šokci* Sombor organizira *Dane hrvatske kulture 2020./21.* koji će biti održani u iduću petak, 21. svibnja, u Mađarskoj građanskoj kasini u Somboru (Vijenac Petra Bojovića 13). Program počinje u 18 sati otvorenjem izložbe *Razglednice – litalice*, a u 18.30 sati slijedi predstavljanje knjige *Monoštor u riječi, slici i pjesmi*. Pokrovitelji manifestacije su Grad Sombor i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Nova izvedba Avaških godina

SUBOTICA – Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će poetski prikaz *Avaške godine* u subotu, 29. svibnja, u velikoj dvorani Centra, s početkom u 19,30 sati. Autor teksta je **Milovan Miković**, a dramaturgiju i režiju potpisuje **Nevena Mlinko**.

Ulaznice po cijeni od 300 dinara moguće je rezervirati radnim danima od 9 do 14 sati, na broj 024/556-898 ili 064/659-06-35. Izmjene su moguće sukladno promjenama epidemioloških mjera u zemlji, najavljuju organizatori.

Lira naiva odgođena za jesen

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* odgodili su održavanje Pokrajinskog susreta hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva 2021.* Susret planiran za kraj svibnja u Vajskoj bit će održan na jesen zbog neizvjesnih uvjeta izazvanih pandemijom covid-19.

Natječaj za pjesme i prozu

SUBOTICA – Časopisi *Hrcko* i *Kužiš?!* raspisali su natječaj za literarne radove pod sloganom: »Budi pisac, pjesnik budi / Nek riječi polete iz grudi, u sebi maštu probudi!«.

Radovi (pjesma, proza u obliku kratke priče) mogu biti pisani hrvatskim standardnim jezikom, te mjesnim hrvatskim govorima (bunjevačka i šokačka ikavica).

Pjesme ili priče šalju se na e-mail: hrcko@hrvatskari-jec.rs ili kuzis07@gmail.com.

Prvi rok za slanje radova je kraj školske godine, a drugi do 20. rujna 2021. godine.

Autori najboljih radova bit će nagrađeni na *Danima hrvatske knjige i riječi – danima Balinta Vujkova* u listopadu.

Čeka vas iznenađenje!

Uz svoj(e) rad(ove) potrebno je poslati sljedeće podatke: ime i prezime, razred, naziv škole i mjesta, ime i prezime učitelja, nastavnika ili profesora (mentora).

Organizatori natječaja su: NIU *Hrvatska riječ*, Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska čitaonica Subotica.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Poništena presuda Mihovilu Katanecu, preminuo Matija Išpanović

8. svibnja 1912. – *Mitrovački glasnik* piše da organizacija Hrvatskog sokola u Mitrovici priređuje 12. svibnja izlet svih sokola s podmlatkom u bratinačku šumicu, i to čamcima.

8. svibnja 1938. – *Naše slovo* piše kako je 1. svibnja u Velikoj gostioni na Paliću proslavljena petogodišnjica gradonačelnikovanja ing. **Ivana Ivkovića Ivandekića**, kojoj je prisustvovalo više od 800 građana. Na banketu su govorili **Vladislav Manojlović**, **Jaša Mačkov**, **Matija Evetović**, **Mato Stipić** i **Manda Šarčević** (predsjednica Dobrotvorne zajednice Bunjevaka).

9. svibnja 1930. – *Obzor* piše da je Hrvatsko pjevačko društvo *Neven* iz Subotice priredilo uspješan koncert u Somboru. Izvođena su djela ruskih romantičara i jugoslavenskih skladatelja.

10. svibnja 1928. – *Neven* piše da je Apelacijski sud u Novom Sadu poništio presudu Okružnog suda u Subotici, koji je 21. veljače osudio **Mihovila Kataneca** na

11. svibnja 1919. – *Neven* obavještava da je raspisan natječaj na mjesto I. kantora-učitelja rimokatoličke školske stolice Općine Bereg.

12. svibnja 1935. – *Naše slovo* donosi nekrolog o uglednom subotičkom hrvatskom prvaku **Matiji Išpanoviću**, koji je umro 30. travnja 1935., u 61. godini života. Završio je učiteljsku školu u Kaloči. Kao učitelj službovao je u Bikiću, odakle je premješten u Pavlovac, a odande u Suboticu. Uslijed pritiska mađarskih vlasti, napustio je prosvjetu i posvetio se bankarstvu. Bio je član Bunjevačko-srpskog narodnog vijeća u Subotici i izaslanik na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 1918. Poslije rata bio je školski nadzornik i upravitelj šegrtske škole u Subotici. Umirovljen je 1927., nakon 33 pune godine službe u prosvjeti. Suradivao je u mjesnim listovima *Neven*, *Narodna sloga* i *Glas naroda*. Bio je član mnogih subotičkih društava: organizator vatrogastva u Subotici i okolici, predsjednik podružnice Hrvatskog prosvjetnog i kulturnog društva *Napredak*, dopredsjednik podružnice *Hrvatskog radiša*, odbornik Hrvatskog prosvjetnog doma, član Hrvatskog pjevačkog društva *Neven*, počasni bilježnik Pučke kasine, blagajnik Udruženja gornjobačkih vinograda. Sahranjen je 2. svibnja u obiteljskoj grobnici na Kerskom groblju.

12. svibnja 1939. – *Subotičke novine* pišu da je prošloga tjedna započeto renoviranje zgrade Bunjevačke matice u Subotici. Popravit će se vanjski zidovi, koji su se nalazili u trošnom stanju, zatim i hodnik koji vodi s ulice u kapelicu i dvorana Đačkog križarskog bratstva koja se nalazi u dvorištu.

13. svibnja 1938. – *Subotičke novine* pišu da je u nedjelju na Šebešiću na svečan način obavljen blagoslov Hrvatskog doma, kojeg je podigao tamošnji ogranak Seljačke sloge. Dom je blagoslovio **Ivan Lebović**, a **Mihovil Katanec** je govorio o ciljevima Seljačke sloge. Priređen je i svečani objed, na kojem je govorio narodni zastupnik **Josip Vuković Đido**.

14. svibnja 1919. – *Neven* piše da je 12. svibnja navečer u 21 sat u Suboticu stigao delegat na mirovnoj konferenciji u Parizu, župnik **Blaško Rajić**. Na željezničkom kolodvoru toplo ga je pozdravio okupljeni narod, koji je do 19 sati ispunio čekaonice. Prisutni su bili i subotički senat, sva mjesna društva i društveni slojevi.

mjesec dana zatvora i 1.000 dinara novčane kazne za članak »Naš narodni blagdan« objavljen u *Nevenu* od 10. studenoga 1927. U tom članku piše da je 10. studenoga 1918. – dan kada je osnovano Bunjevačko-srpsko narodno vijeće i kada se zavijorila hrvatska zastava na tornju Gradske vijećnice – stvarniji i jači dokument o jugoslavenskoj pripadnosti Subotice nego topovi i spomenik caru **Jovanu Nenadu**.

Subotičko priznanje

»Bodrogyári« za Nevenu Mlinko

Profesorica srpskog jezika i književnosti **Nevena Mlinko** jedna je od troje ovogodišnjih dobitnika subotičkog priznanja *Dr. Ferenc Bodrogyári*, koje se dodjeljuje istaknutim kulturnim stvaraocima (ne starijim od 40 godina) u području književnosti, znanosti, likovne, muzičke, kazališne i filmske umjetnosti koji su svojim djelima i činjenjima pridonijeli razvoju kulturnog života Grada, ili dali doprinos na polju kulture u zemlji i inozemstvu, uzimajući u obzir zapažena ostvarenja u prethodnoj kalendarskoj godini. Mlinko je za priznanje predložio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Rođena je 1988. u Subotici. Srednjoškolsko obrazovanje stekla je u Gimnaziji *Svetozar Marković* u Subotici. Nakon osnovnog akademskog studija na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, na odsjeku Srpska književnost i jezik (2007. – 2011.), upisala je i diplomski akademski studij na istom fakultetu gdje je stekla zvanje master profesor književnosti i jezika (srbista) (2011. – 2013.). Od 2020. studentica je na diplomskom akademskom studiju na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Tijekom studija sudjelovala je u razmjeni studenata na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (semestar ak. god. 2012./2013.), na odsjeku kroatistike.

Radno iskustvo stekla je kao nastavnica srpskog jezika i književnosti u osnovnim školama *Matko Vuković* i *Sveti Sava* u Subotici i Gimnaziji *Svetozar Marković*. Radila je u Gradskoj knjižnici Subotica kao bibliotekar-informator te u Domu učenika srednjih škola Subotica kao odgojiteljica.

U okviru stručnog usavršavanja položila je stručni ispit u knjižnično-informacijskoj djelatnosti u Biblioteci Matice srpske i stekla zvanje diplomirani bibliotekar (2015.), pohađala je predavanja i lektorske vježbe 43. seminara

Zagrebačke slavističke škole u Dubrovniku (Hrvatskog seminara za strane slaviste) u organizaciji Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i stekla diplomu (2014.) te stručni seminar i stekla diplomu za uspješno savladan teorijski i praktični seminar *Stvaranje kazališta* u organizaciji Hrvatske matice iseljenika (2016.).

U svom prijedlogu ZKVH je istaknuo Neveninu angažiranost na području kazališne umjetnosti i književno-jezičnom. Voditeljica je dramske sekcije u HKC-u *Bunjevačko kolo* u nekoliko navrata, u Američkom kutku subotičke Gradske knjižnice te u Hrvatskoj čitaonici Subotica. Postavila je na scenu više od 10 predstava i 5 koreodrama za djecu i odrasle. Okušala se i u pisanju tekstova te ih režirala, a naročite je kazališne postavke imala za najmlađe.

Kao pjesnikinja, esejistica, književna kritičarka, urednica te diplomirana bibliotekarka angažirana je na književno-jezičnom području. Poeziju piše na standardnom hrvatskom jeziku te na bunjevačkoj ikavici. Pjesme su joj objavljene u dvjema antologijama pjesništva Hrvata u Vojvodini, u časopisima u Srbiji i Hrvatskoj. Više je puta nagrađivana za poeziju na različitim festivalima. Bavi se i književnom kritikom, piše eseje i znanstveno-stručne radove, recenzije te uređuje knjige. Suradnica je časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* te časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni*. Suradnica je *Bibliografije Klasja naših ravni – časopisa za književnost, umjetnost i znanost 1935. – 2015.*

H. R.

Nova knjiga: Zvonimir Nemet, *Sjaj tišine*, vlastita naklada, Dugo Selo, 2021.

Ljubav je ženskoga roda

Ukupno 124 pjesme u nedavno objavljenoj novoj zbirci poezije **Zvonimira Nemeta** *Sjaj tišine* nisu svrstane u cikluse ili motivske skupine nego ih je autor odlučio poslagati po abecednom redoslijedu. Nemetovi stihovi su, kako je u predgovoru napisala doktorica medicine iz Novog Sada **Vesna Matić**, kratki, jasni, zašiljeni, vretenasti, s virtuosnim završetkom u naslovu kao početku i

završetku spoznaje koja je prošla kroz srce i ostavila pečat u duši kao sjajni dukat na vratu ljubljene žene.

»Sve na njoj postoji da njega dočeka, da ga daruje, da mu se preda i dosanja sve zamišljene sne i dodire. Priroda, poput sunca i vjetrova, izvora i proljetnog cvijeća, samo je u funkciji da ukrasi i uljepša ljubavni ples u tišini i dubini očiju koje se vole«, napisala je Matić.

Predstavljen roman *Advokat* Dražena Prčića

Gradska povijest u priči o djedu

U okviru projekta *Knjižnica na otvorenom*, u palićkom ogranku Gradske knjižnice Subotica prošle subote, 8. svibnja, održana je promocija novog romana **Dražena Prčića** *Advokat – roman o Subotici između dva velika rata*. Po riječima autora, u pitanju je povijesni roman u kojem je središnji lik stvarna ličnost,

jenile su se četiri države, a ljudi su ostali na svojim istim adresama. Knjiga je pokušaj da se sačuva sve ono što je ovaj grad iznjedrio, jer nažalost puno stvari se dogodilo ali ih je prekrpio zaborav. No ja se ipak vodim mišlju jednog književnog nobelovca koji je zapisao: 'Prošlost nikad nije mrtva.'«, kaže Prčić.

Dragan Rokvić i Dražen Prčić

autorov djed, odvjetnik (advokat) **Lazar Prčić**, koji je bio svjedokom brojnih važnih događanja u Subotici između dva svjetska rata.

»To je istinita storija o životu moga djeda Lazara od njegova rođenja 1907., života na salašu, dolaska u grad, studiranja na Pravnom fakultetu, stažiranja kod odvjetnika **Mirka Ivkovića Ivandekića** i konačno otvaranja vlastitog odvjetničkog ureda 1937. godine. Kroz tu priču pokušao sam objediniti sve relevantne događaje koji su obilježili to razdoblje u Subotici. U tom razdoblju promi-

i teme od prije stotinu godina prisutne su i danas. Roman *Advokat* je autentično i zanimljivo svjedočanstvo o tim prilikama. Čini se da se prošlost okreće oko vlastitoga repa, stalno smo u potrazi za pitanjima identiteta i njegovog ispoljavanja. To je ono što se kod nas ostvaruje na jedan vrlo koloritan način. Prčić se ovim romanom pokazuje kao literarni stvaraoc koji je sazio i koji je ušao u pripovjedačku rutinu te koji umije zadovoljiti ukus široke čitateljske publike«, navodi Rokvić.

D. B. P.

Motiv ljubavi, vidljivo je to u svim pjesmama, značajka je autorova pjesničkog razvitka, vidljiva i u prethodnome pjesničkom zbroju, u zbirci pjesama *Treptaj duše* iz 2019. godine. Pjesnički je izričaj u ženskom rodu. Na to se osvrće i autorica predgovora:

»Valjalo bi djelo usporediti sa sličnim književnim djelima, ali sličnih djela ne nalazim u kojima pjesnik muškarac piše u ženskom rodu sve pjesme u zbirci... Usporediv je samo sa sobom, s već objavljenom petom

knjigom pjesama *Treptaj duše* koja je istovrsna avantura, putovanje u dubine i zanosne visine ljubavi, putovanje kojim je pjesnik spasio svoju ljubav od svih prepreka i banalnosti.

Nemet je rođen u Indiji 1952. godine. Svoje umirovljeničke dane provodi u Dugom Selu, pišući pjesme i slušajući neke od njih koje su uglazbljene, a također čekajući prigodu da svoje stvaralaštvo predstavi i u svojem rodnom kraju, u Srijemu.

M. T.

Zajednički projekt Turističke organizacije Općine Stara Pazova i Zavičajnog muzeja u Rumi

Institucionalna prezentacija i zaštita hrvatske baštine

»Ovim projektom se daje značaj manjinskim zajednicama koje ne trebaju zaboravljati tko su i što su i možda im to da novi vjetar u leđa kako bi očitovali svoju pripadnost bez straha, stida i skrivanja«, kaže Anita Žanić

Ministarstvo kulture i informiranja Srbije financijski je podržalo etnološku izložbu *Dva i pol stoljeća od dolaska Hrvata u istočni Srijem*, zajednički projekt Turističke organizacije Općine Stara Pazova i Zavičajnog muzeja u Rumi u području otkrivanja, prikupljanja istraživanja, dokumentiranja, proučavanja, vrjednovanja, zaštite, očuvanja, predstavljanja, interpretiranja, upravljanja i korištenja muzejske baštine.

Projekt su podržali i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, svećenici Katoličke crkve, te vjernici iz Golubinaca i Novih Banovaca.

Bogatstvo multikulturalne sredine

Milivoje Kovačević iz Turističke organizacije općine Stara Pazova kaže kako su potaknuti dobrom suradnjom sa Zavičajnim muzejom Rume (regionalnim muzejom s administrativnom nadležnošću nad Općinom Stara Pazova) u 2020. godini došli na ideju da u 2021., u cilju obilježavanja jubileja – 250 godina od prvog popisa Hrvata u Golubincima (Općina Stara Pazova), naprave etnološku izložbu u Zavičajnoj kući narodnog heroja **Janka Čmelika** u Staroj Pazovi i u Zavičajnom muzeju u Rumi. Poslije toga izložba će biti inkorporirana u stalni postav.

»Ovaj projekt je od velikog značaja ne samo za našu općinu već za čitavu regiju, zato što se njime predstavlja

 Hrvatice u nacionalnom kostimu, Golubinci, 1950.

etnički specifikum ove sredine, a stručna i šira javnost imat će priliku upoznati se s još nedovoljno istraženim elementima tradicije i materijalne kulture etničke zajednice Hrvata, nastanjenih u općini Stara Pazova i Ruma kroz institucionalizirane vidove zaštite. Zavičajna zbirka broji preko 3.100 predmeta koji su prikupljeni na osnovu dobrovoljnih davanja naših sugrađana i zavedeni su po muzejskoj proceduri. Trenutno se bavimo terenskim istraživanjem i prikupljanjem predmeta vezanih za hr-

vatski živalj u Golubincima, Novim Banovcima i Rumi. Cilj nam je da stručnoj i široj javnosti pokažemo svo bogatstvo ove naše multikulturalne sredine. Kroz stalni postav prošle smo godine predstavili prednje ili stajaće sobe Srba starosjedelaca i Slovaka iz Stare Pazove, kao i izgled zajedničke tradicionalne kuhinje iz prve polovine 20. stoljeća. Postav u Staroj Pazovi će ove godine biti bogatiji za stajaću sobu Hrvata iz Golubinaca i Novih Banovaca, a kroz nju će se prikazati bogata djevojačka sprema Hrvatica iz prve polovine 20. stoljeća», ističe Kovačević, dodajući da će izložba hrvatskoj zajednici pružiti mogućnost promocije svojih kulturnih osobnosti, kroz službene ustanove zaštite kulturne baštine, a publici novi sadržaj koji svjedoči o tradiciji i drugih etničkih zajednica na teritoriju Općine Stara Pazova, Srijema i Vojvodine.

Osim postojećeg etnološkog i povijesnog postava, u Pazovi je u planu formiranje arheološke i umjetničke zbirke. Kako Općina Stara Pazova ide k statusu grada, teže tome da zavičajna zbirka pri kući narodnog heroja Janka Čmelika preraste u gradski muzej. Taj je projekt prepoznat i financijski podržan od Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

»Za sada teče sve po planu. Vjerujemo da ćemo u listopadu ove godine prikazati svo bogatstvo hrvatske kulture u našoj sredini. Imamo jako puno planova, nadamo se da će u bliskoj budućnosti biti još više ovakvih projekata vezanih i za hrvatsku kao i za druge etničke zajednice koje žive na teritoriju naše općine«, zaključuje Kovačević.

»Stajaće i prednje sobe«

Projekt je realiziran u suradnji sa Zavičajnim muzejom Ruma, a jedan od osnovnih ciljeva je da se ostvari iscrpno i sveobuhvatno istraživanje o tradicionalnom uređenju domaćinstava i »stajaćih i prednjih soba« Hrvata u istočnom Srijemu.

»Tradicionalna stajaća soba Hrvata u općini Ruma i Stara Pazova je jedna od njihovih najznačajnijih etničkih odrednica, a izložbom se ostvaruje njihovo predstavljanje stručnoj, a i široj javnosti, očuvanje elemenata tradicije i materijalne kulture etničke zajednice Hrvata nastanjenih u općini Ruma i Stara Pazova kroz institucionalizirane vidove zaštite. Na ovaj način bi se izvršilo i promoviranje multikulturalnosti u istočnom Srijemu, a Zavičajni muzej Ruma ostvaruje proširivanje vlastite sfere utjecaja i ostvarivanje suradnje s etničkom zajednicom Hrvata i dobija mogućnost šire suradnje sa srodnim institucijama u regiji, dok se, s druge strane, samoj zajednici Hrvata pruža mogućnost promocije svojih kulturnih osobnosti kroz službene ustanove zaštite kulturnog naslijeđa, također u regiji i šire. Osim toga, samim konzumentima sadržaja ustanove Zavičajni muzej Ruma pružaju se novi kulturni sadržaji koji bi svjedočili o tradiciji i drugih etničkih zajednica u njihovoj blizini, prvo kroz ostvarenu izložbu, čiji bi elementi kasnije ušli u sadržaj stalnog postava«, navodi kustosica, etnologinja Zavičajnog muzeja Ruma **Jelena Arsenović**.

 Peškir iz Golubinaca, prva polovica 20. stoljeća

Značaj hrvatske manjine

Predsjednica HKPD-a **Tomislav** iz Golubinaca **Anita Žanić** izrazila je zadovoljstvo što je Turistička organizacija Općine Stara Pazova prepoznala značaj hrvatske manjine i njezinu ulogu u suživotu i kulturi na ovim prostorima.

»Projekt *Dva i pol stoljeća od dolaska Hrvata u istočni Srijem* bila je inicijativa TO Stara Pazova, koji je naša udruga svakako podržala jer smatramo da se radi o itekako važnom i značajnom projektu za sve pripadnike hrvatske manjine koji žive na ovim prostorima. Ipak, moram napomenuti da pojedini zapisi, prije svega crkvenih knjiga, ukazuju na postojanje Hrvata na ovim prostorima puno više stoljeća unazad, a ne 'samo' dva i pol. Međutim, projekt se vodi prema prvom 'službenom' popisu stanovništva, što svakako ne umanjuje njegov značaj. Članovi udruge **Tomislav** su osobnim zalaganjem, odnosno darovima starih i unikatnih predmeta do sada pomogli da ovaj muzejski postav dobije koliko-toliko autentičnu sliku nekadašnjeg života Hrvata. Projekt će sigurno pridonijeti i našoj udruzi da se ljudi bolje upoznaju s poviješću našeg naroda, ali i sadašnjosti, jer su nekadašnja vremena itekako utjecala na promjenu strukture stanovništva na ovim prostorima, pa i sam nacionalni identitet brojnih obitelji. Ovim postavom se ipak ponovno daje značaj manjinskim zajednicama koje ne trebaju zaboravljati tko su i što su i možda dobiju novi vjetar u leđa kako bi očitovali svoju pripadnost bez straha, stida i skrivanja«, kaže **Žanić**, ističući da će HKPD **Tomislav** nastojati da i u narednom razdoblju, u okviru svojih mogućnosti, potpomogne ovaj projekt.

S. D.

Srijemska Kamenica

Skromno i zahvalno: 275. obljetnica župe

Katolička župa Našašća svetog Križa u Srijemskoj Kamenici na dan svojega župnoga patrona proslavila je značajan jubilej – 275 godina od obnove župe nakon oslobođenja ovih područja od osmanske vlasti. U Crkvi, kao i u životima crkvenih službenika i članova crkve, se svakih četvrt stoljeća liturgijski slave okrugle obljetnice, te je tako i ova, prilično visoka obljetnica za župe našega podneblja, dostojanstveno proslavljena. Nakon kratke jednodnevne pripreve, sve-

čanu svetu misu obljetnice predvodio je župnik u Šidu **Ivica Bošnjaković**, skupa sa župnikom domaćinom **Zdravkom Čabrajcem**, ostalim svećenicima Petrovaradinskoga i Zemunskoga dekanata, te je tako ova obljetnica ipak dobila na značaju na razini cijele Srijemske biskupije.

»Dragi vjernici, na osobit način dragi župljani župe Našašća svetog Križa iz Srijemske Kamenice, okupili smo se u vašoj lijepoj crkvi, jer želimo proslaviti veliki i svečani dan za vas i vašu crkvu. Čestitam vam nebeskog zaštitnika. Kako lijepo kaže naslov, radi se o nalaženju svetog Križa. Za svakog vjernika ovaj čin je simboličan i zvuči kao poziv. Stoga se na taj poziv i odazovimo, pronađimo i mi u današnjem vremenu Kristov Križ i spremno ga nosimo«, naglasio je Bošnjaković u uvodu svete mise, na kojoj su sudjelovali vjernici Kamenice.

Pogled u povijest

Prema Shematizmu Đakovačke ili bosanske i Srijemske biskupije iz 1866., župa je obnovljena 1746. godine, a matice se vode od 1783. Patron crkve je bila

plemenitaška porodica **Marczibányi** i već tada je liturgijski jezik bio samo hrvatski (Illyricum). I tada su službeno postojale dvije filijale, u obližnjim Ledincima i Rakovcu, gdje crkava nije bilo, niti ih ima i danas, no i dalje živi malo katolika. Crkvu je u XIX. stoljeću obnovio i proširio grof **Márton Marczibányi**. Od grofa **Guida Kártsonyija** dobila je orgulje 1869. godine, a u gornjem tornju imala je četiri zvona različite veličine. U kripti ispod crkve počivaju tijela Guida Kártsonyija, grofice **Márie**, rođene **Marczibányi** i grofice **Gvidobaldine Karácsnyoi**. Crkva je obnavljana 1914. godine, kao i koncem XX. stoljeća.

Katolička je baština i prošlost ovdašnjega katoličkoga korpusa Srijemske Kamenice vrlo zanimljiva, te je župnik Zdravko Čabrajac i na ovoj skromnoj proslavi najavio da za nekoliko godina slijedi spomen osam stoljeća pomena katolika na ovom području na desnoj obali Dunava u Srijemu, pa i same Srijemske biskupije (obnovljene tek nedavno, prije 13 godina). Župa se spominje 1223., a godine 1229. kalački nadbiskup **Ugrin** dobio je od Svete Stolicе dozvolu za uspostavu Srijemske biskupije i tada je to objašnjeno

kao potreba misionarskoga širenja, na temelju crkvenoga sustava Ugarske, iz Bačke na jug i istok. Njezino sjedište, koje se nalazilo na sjevernim padinama Fruške gore, između današnje Kamenice i Banoštora imalo je svoju crkvu i sjedište kaptola, postoje i diplomatski dokazi da je kaptol u sv. Irineju imao prepošta i biskupi Srijema se od 1254. stalno spominju u popisu prelata u dignitarijima kraljevskih isprava. Srijemska biskupija u 13. i 14. stoljeću nije uključivala samo područje južno od Save nego i neke teritorije između Dunava i Save. Nije poznato koliko je teritorija zauzimala na tome području, budući da granice nisu bile jasno definirane zbog misionarskog karaktera same biskupije. Sjedište kaptola i drugo biskupijsko središte bilo je na otoku Save.

Suvremeni period

U sjećanju današnjih stanovnika još uvijek je razbijanje vrata i druge brojne provale u župni stan i crkvu za vrijeme progona Hrvata iz Srijema prije trideset godina. Njih preko 160 se tijekom 1990-ih godina iselilo, te, iako se u trenutku formiranja Srijemske biskupije župa u Srijemskoj Kamenici vodila s oko 900 vjernika, današnji je njihov broj znatno manji. Izjašnjenih Hrvata je prema posljednjem popisu 561, odnosno 5% stanovnika Kamenice, u kojoj živi nešto više od 12.000 ljudi. Župnik Čabrac ipak se vjerno skrbi o njihovim duhovnim potrebama od 2015. godine. Živi u Čereviću, a brine se o katolicima u cijelom srijemskom Podunavlju u Vojvodini: od Neština, preko Čerevića, Beočina, Banoštora i Kamenice, s filijalama. Hrvatskih udruga kulture za sada nema u Kamenici, no Kameničani rado sudjeluju u radu HKPD-a *Jelačić* u susjednom Petrovaradinu.

Marko Tucakov

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćani u svijetu

Povijest je pokazala da nije lako biti kršćanin. Iz iskustva znamo da je onaj tko je istinski Kristov sljedbenik drugačiji od svijeta i kao takav nailazi na odbacivanje i osudu. Treba li ustrajati po svaku cijenu u svojoj kršćanskoj drugačijosti? Što Krist od nas želi i zna li on koliko je teško biti kršćanin i njegov navjestitelj?

Molitva je najsnažniji štit

Isus, prije nego je otišao k Ocu, šalje svoje učenike da naviještaju radosnu vijest po svem svijetu. Poslanje koje im je povjerio ne odnosi se samo na navještaj riječju nego i načinom života. A znao je Isus, a i sada zna, da biti istinski kršćanin u svijetu nije ni malo lako. I sam je osjetio na svojoj koži dokle može ići odbacivanje od svijeta. A ide do mržnje i smrti na križu. I apostoli su na svojoj koži osjetili što znači biti odbačen i koja je cijena nesuobličavanja svijetu.

Isus, svjestan opasnosti kojoj će njegovi učenici biti izloženi, moli za njih: »Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih očuvaš od Zloga« (Iv 17,15). Njegova molitva je štit za njegove učenike. Možda će netko pomisliti da to i nije neka zaštita, no to je velika zabluda. Isus zna koja je vrijednost molitve, te da je to najbolja pomoć. Svaki ustrajni molitelj može posvjedočiti njezinu snagu. Jedino nas molitva može zaštititi pred snagom zla, jedino preko nje možemo osjetiti utočište i sigurnost u Bogu. Molitva je kršćaninova snaga za opstanak u svijetu, ona mu daje postojanost i zaštitu pred zlom koje ga vreba. Molitva nas neće zaštititi od patnje, jer kršćanin mora nositi svoj križ, ali će zaštititi našu vjeru. Učinit će je postojanom i snažnom, a mi ćemo biti istinski Kristovi svjedoci koji će moći njemu privući i one odlutale. Kršćanska snaga i moć skrivaju se u ustrajnoj

i poniznoj molitvi, koja je nit kojom smo u stalnoj vezi sa Spasiteljem. Stoga molitva nije samo vjernikova obveza, ona je njegova potreba, jer bez nje ostajemo bez Božje zaštite, bez utočišta i sigurnosti.

Ustrajati u poslanju

U svijetu se ne cijene duhovne vrijednosti, jer one često ugrožavaju profit i udobnost modernog čovjeka. Zato oni koji ističu duhovne vrijednosti nisu poželjni, jer uznemiruju sve one koji na te vrijednosti žele zaboraviti. I proroci su zato proganjani i ubijani, jer su uznemirili savjesti, a to nije bilo poželjno. Ni danas nije poželjno uznemiravati savjesti onih koji žele zaboraviti na duhovne vrijednosti. I danas to dovodi do suvremenih oblika progona i odbacivanja, ali kršćani se moraju s time susresti.

»Ja sam im predao riječ tvoju i svijet ih zamrzi« (Iv 17,14). Dakle, Isus je svjestan položaja svojih učenika, ali on od njih ne očekuje da se suobličie svijetu već moli da ustraju u svome poslanju. Jer, Kristov učenik mora biti drugačiji, po njemu se mora poznati da pripada Kristu, makar zbog toga bio izložen porugama i odbacivanjima. To je nekada jedini način da donese svjetlo u svijet.

Kršćani moraju uvijek ostati »u Isusovu imenu«, moraju biti »posvećeni u istini«, pokretač njihova života mora biti i ostati Krist. U suprotnom, postajat će sve sličniji svijetu i ono Kristovo postajat će sve manje vidljivo. Zato danas imamo toliko mnogo kršćana, a kršćanstvo je u svijetu jedva primjetno. Mnogi se još smatraju Kristovima, iako su polako njegov nauk zamijenili onim što svijet smatra poželjnim, svoje glavne životne odluke ne donose u svjetlu vjere. Molitvom jačajmo svoju vjeru i borimo se da ne postanemo takvi već da svi mogu u nama prepoznati Kristove učenike.

Blagdan svetog Ivana Nepomuka

Gibarački kirbaj

Blagdan svetog Ivana Nepomuka, koji se obilježava 16. svibnja, za mještane Gibarca je bio poseban dan. Toga dana oni su proslavljali kirbaj, a vrata svakog domaćinstva bila su širom otvorena za prihvata gostiju. Danas se ovaj blagdan obilježava skromnije, budući da su ratnih devedesetih godina mnogi Gibarčani otišli iz svog sela. Ostalo je nekoliko obitelji, koji zajedno sa svojim župnikom **Nikicom Bošnjakovićem** svog nebeskog zaštitnika proslavljaju na misnom slavlju, a nakon svete mise, u župnom dvorištu, naprave zakusku za goste iz susjednih filijala i Gibarčane koji danas žive u Hrvatskoj. Bude to lijepa prigoda za druženje i prisjećanje na sada davna prošla vremena kada se svečano obilježavao kirbaj u ovom malom mjestu. Kako je to nekada bilo, ispričala nam je **Marija Martinović** iz Gibarca, koja danas živi u Čepinu u Hrvatskoj.

»Kirbaj je u svakom selu, pa tako i u Gibarcu bio centralni događaj u godini. Kada bismo se prvi put susreli s kalendarom za nastupajuću godinu, prvo bismo provjerili kojim danom spada kirbaj, sveti Ivan Nepomuk. Veselilo bi nas kad je vikendom, jer smo tada mogli imati više gostiju i bolje se pripremiti. Gostiju je bilo sa svih strana: iz Tovarnika, Ilače, Bapske, Kukujevac, Sota, Vašice, Bogdanovaca i drugih mjesta. Do sedamdesetih godina gosti su dolazili svečanim zaprežnim kolima. Kapije su bile širom otvorene. Goste se nije pozivalo nego se podrazumijevalo da rodbina i prijatelji dolaze na taj veliki dan. Do dolaska gostiju domaćini bi obavljali velike pripreme. Svaka kuća bi mirisala po svježim bojama i kreću. Sobe bi bile izmalane najnovijim mustrama, sva draperija uštirkana i narozana, a na krevetima u prednjoj sobi najljepše ponjave, jastučići i trpeznici. Hrane i

kolača nije manjkalo. A pripremalo se sve po redu: za doručak paprikaš, za ručak juha, kuhano meso i umak, sarma i pečenje. Bilo je puno kolača po starinskim receptima: šape, štanglice, breskvica, medenjaci, puslice... Pravilo je bilo da se gostima spremi 'zamotač'. Koliko 'zamotača', toliko formica kolača. Kad ne osta, ne bi dosta. Kirbaj se nije mogao ni zamisliti bez odlaska na misu, održavanja nogometne utakmice, bez pjesme po kućama, a u večernjim satima igranke. Mnoge ljubavi su se rodile upravo na kirbajima, okrunjene su brakovima i potrajale niz desetljeća. Zavičajna udruga *Gibarac* puno radi na očuvanju kirbaja i u Hrvatskoj, a namijenjena je svim Srijemcima kroz manifestaciju *Radost života i zajedništva*. Ova manifestacija obuhvaća odlazak na misu, nogometnu utakmicu, prezentaciju narodnih nošnji Srijema, zajedničku večeru i zabavu uz tamburaše. Nažalost, zbog korone prošle i ove godine nismo mogli održati ovu manifestaciju«, kaže Marija Martinović.

Najveći broj Gibarčana ratnih devedesetih godina, njih 46 obitelji, utočište je našlo u Poganovcima. Kada su se doselili u to selo, nisu imali svoju crkvu, pa su se na molitvu okupljali u seoskom Domu kulture. Zahvaljujući pomoći svih žitelja Poganovaca, okolnih mjesta, Zavičajne udruge, gradova Našica i Osijeka, Osječko-baranjske županije i Gibarčana diljem svijeta, katolička crkva na tom mjestu je izgrađena 2000. godine. Od tada mnogi Gibarčani na blagdan svetog Ivana Nepomuka odlaze u Poganovce i u zajedništvu sa svojim sunarodnjacima proslavljaju svog nebeskog zaštitnika i čuvaju uspomenu na svoj zavičaj i život u njemu. Od kolikog značaja je kirbaj za raseljene Gibarčane govori i činjenica da je na pojutarje gibaračkog kirbaja u Muzeju Slavonije 1996. godine otvorena izložba *Iz etnografske baštine Hrvata Srijema i Bačke – Gibarac, Kukujevc, Bođani*. Na njoj je, među ostalim eksponatima, predstavljena i zlatara **Marine Tomić**, gibaračke snahe, te rajskorpa za nakit i ostale sitnice šokačke djevojke, s popisom što sve sadrži, te patrice.

Gibarički kirbaj 1956. godine

Danas su ostale samo uspomene na prošla lijepa vremena kada se kirbaj u Gibarcu svečano proslavljao. No, Gibarčani, raseljeni diljem Hrvatske, nisu zaboravili svoje selo niti svoju crkvu. Oni i župljani koji i dalje žive u Gibarcu zajedno s upraviteljem župe vlč. Bošnjakovićem, započeli su obnovu svoje crkve koja je završena. U jesen 2011. godine na 200. obljetnicu od njene izgradnje, blagoslovio je srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**

uz prisustvo brojnih vjernika iz Srijema i Hrvatske. Ove godine u njoj će se na blagdan svetog Ivana Nepomuka okupiti oni malobrojni koji su ostali u svom selu, te župljani, gosti iz drugih susjednih filijala. Proslavit će ga uz nazočnost manjeg broja vjernika, zbog aktualne epidemiološke situacije, ali dostojanstveno, sjećajući se vremena kada se kirbaj u njihovom selu slavi svečanije i masovnije.

S. D.

Gibarčani na misi u crkvi

Priče Hrastove ulice

Uz Put Jovana Mikića, između Hrastove i Cvijićeve ulice, nekada se protezao veliki plac u vlasništvu Akcionarskog društva *Hrast* koje je proizvodilo drvene dijelove za vagone, a osnovano je 1923. godine. Prije izgradnje radionica za ovu proizvodnju, tamo je bila drvara. U to vrijeme, preciznije od 1925. godine, počinje intenzivna izgradnja tri gradska kvarta »preko pruge«; to su danas Željezničko naselje, Kertvaroš i Novi grad. Urbanizirane nove ulice ubrzo dobijaju imena, što

U dvorištu obitelji **Gabrić** u Hrastovoj ulici, neposredno uz kuću i uličnu ogradu, postoji ogroman hrast koji svojom raskošnom i visokom krošnjom privlači pozornost i brojna pitanja o starosti drveta, jer nadvisuje sve kuće i drveća u okruženju. Povijest jakog i lijepog stabla znaju vlasnici ove kuće: prije šest do sedam desetljeća – godinu ne znaju točno – **Terezija Gabrić**, koja je ovdje živjela, posadila je žir. Iz ploda je nikla mladica koja se sporo razvijala... A onda je hrast počeo naglo rasti u visinu i širinu, iznad krova kuće i svega u okruženju.

Ipak, nije po ovom hrastu Hrastova ulica ponijela ime... Isti naziv ulice postojao je desetljećima prije stabla koje danas privlači pozornost. Evo što kažu povijesni dokumenti:

je prikazano na karti grada iz 1928. godine, čiji je isječak u prilogu. Vjerojatno je poduzeće *Hrast* na velikoj površini na uglu ulice, kao oblik toponima, pružilo inspiraciju za naziv Hrastove ulice. Šire poznata imena tvrtki i različitih institucija često su tada korištena u nazivima ulica, pa se tako ona u kojoj se nalazila kožara, službeno zvala Kožarska ulica. Pojedine ulice s karte iz 1928. godine, začudo, i danas nose ista imena, kao što su spomenute Hrastova i Cvijićeve, zatim Pavlovačka, Šantićeve, Teslina...

Petar Šarčević – prvi veleposlanik Hrvatske u SAD-u

Zahvaljujući ljubaznosti **Franje Mernjaka**, nekadašnjeg glasovitog direktora poslovnice *Kompasa* u Subotici i njegovog osobnog prijatelja, javnosti iznosimo jednu posve privatnu fotografiju **Petra Šarčevića**, prvog hrvatskog veleposlanika u Sjedinjenim Američkim Državama. Rođeni Subotičanin (26. travnja 1941.), osnovnu školu i Gimnaziju završio je u svom gradu, dok je diplomski studij pravnih znanosti okončao u Zagrebu. Poslijediplomski studij na temu eurointegracija završio je 1968. godine na Europa Institutu (Amsterdam) kao stipendist nizozemske vlade, a ovaj fotos datira upravo negdje iz toga vremena. Naime, njegov autor Franjo uslikao je Petra u Vogošći pokraj Sarajeva kada su skupa išli u kupovinu u tadašnje vrijeme vrlo ozbiljnog i respektabilnog automobila NSU *princ*.

Odvjetnik i doktorand

Pravosudni ispit položio je 1969. godine, te je nakon očeve smrti nastavio voditi obiteljski odvjetnički ured u Subotici. Usporedo je nastavio s jurističkim usavršavanjem i kao stipendist Rheinland – Pfalza 1973. godine s temom koja se bavila pravnim statusom top menadžera u sovjetskom, mađarskom, jugoslavenskom i njemačkom pravu doktorirao na sveučilištu *Johannes Gutenberg* u Mainzu. Boravak u poznatom njemačkom gradu, uz najviše pravničko zvanje, donio mu je i sudbinski susret s budućom životnom družicom i kolegicom po zvanju **Susan Gooding**, koja je već sljedeće, 1970. godine, postala prof. dr. **Susan Šarčević**. Nakon deset godina aktivnog bavljenja pravosudnom praksom, dr. Šarčević napušta Suboticu, jer se otisnuo u profesorske vode postavši docentom Međunarodnog privatnog prava na Pravnom fakultetu u Rijeci. Zvanje izvanrednog profesora stječe 1981., a kao redoviti profesor potvrđen je 1998. godine. U međuvremenu je obnašao dužnost dekana Pravnog fakulteta (1986.-88.), kao i rektora Sveučilišta u Rijeci (1989.-91.).

U svom in memoriam tekstu (objavljenom u povodu smrti Petra Šarčevića u *Hrvatskoj rijeci*) još jedan naš nekadašnji diplomat **Naco Zelić** navodi brojne značajne aktivnosti koje su krasile jednu briljantnu pravničku karijeru.

»Od 1979. do 1991. djelovao je kao arbitar pri Spoljnotrgovinskoj arbitraži Gospodarske komore Jugoslavije. Tijekom 1980. i 1981. pet je mjeseci kao stipendist boravio na T. M.

C. Asser Institutu u Hagu, a 1987. i 2003. po mjesec dana na Max Planck institutu u Hamburgu. Godine 1983. izabran je kao jedan od pet svjetskih znanstvenika u konstituirajuću grupu Institut Suisse de droit comparé u Lausanni, gdje je do 1986. bio znanstvenim suradnikom. Od 1990. do 1994. bio je direktor za znanstveni rad u Association of Legal Science u Parizu. Od 1992. arbitar je Stalnoga izabranog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori u Zagrebu. Od 1997. do 2000. godine djelovao je kao predsjednik International Society of Family Law. Od 1997. izabran je za člana Institute de Droit International, najuglednije udruge za međunarodno javno i međunarodno privatno pravo, koja broji samo 132 redovita i pridružena člana iz cijeloga svijeta. Utemeljitelj je poslijediplomskih tečajeva iz međunarodnoga ugovornoga trgovačkog prava, te organizator, direktor i predavač na 11 tečajeva održanih u okviru međusveučilišnog centra u Dubrovniku od 1985. do 2001. Na riječkom Pravnom fakultetu organizirao je 2000. u suradnji s IRZ Stiftung iz Njemačke poslijediplomski studij iz prava europskih integracija, a 2001. je u suradnji s Juristische Fakultet TU iz Dresdona, održao tečaj njemačke pravne škole. Organizirao je i više međunarodnih pravnih skupova u Opatiji, Tokiju, Parizu, Jeruzalemu, Zagrebu i Berlinu.«

Prvi hrvatski veleposlanik u SAD-u

Njegov osebjuni životni put nije ostao nezamijećen od državnog vrha Hrvatske i dr. Petar Šarčević postao je 1992. godine prvim hrvatskim veleposlanikom u Sjedinjenim Američkim Državama. Za četiri godine mandata u Washingtonu postavio je čvrste temelje hrvatske diplomacije, uspješno ispreplićući mrežu brojnih veza s diplomatskim predstavništvima drugih država i brojnim međunarodnim organizacijama, te razgranatom hrvatskom iseljeničkom zajednicom na američkim prostorima. Imenovan je čak i počasnim članom savezne države Louisiane, a 1992. godine kao član hrvatske delegacije sudjelovao je na Mirovnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji koja je održana u Londonu i Ženevi, te 1995. godine na glasovitoj Mirovnoj konferenciji u Daytonu kada je i potpisan istoimeni sporazum. Nakon isteka američkog mandata, od 1996. do 1999. godine obnašao je dužnost hrvatskog veleposlanika u Švicarskoj i Lichtensteinu, nakon čega se vratio pravnoj znanosti i profesuri na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci.

Nažalost, kratka i teška bolest rano je prekinula njegov briljantan životni put 25. lipnja 2005. godine u Zagrebu.

D. P.

Međunarodni **DAN OBITELJI**

Kako bi naglasili neprocjenjivu ulogu obitelji, Ujedinjeni narodi su 1989. godinu proglasili Međunarodnom godinom obitelji, a 15. svibnja 1994. godine prvi put je obilježen Međunarodni dan. Koliko je obitelj važna i temeljna jedinica društva mislim da nije niti potrebno govoriti. Svi vi to dobro znate i nadam se da u čarima obiteljskog zajedništva i uživate.

Neki vaši vršnjaci su našli načina kako izreći ono što misle o svojoj obitelji.

Za Međunarodni dan obitelji, koji je sutra (15. svibnja), možete izraditi i neku čestitku, napisati poneki stih ili nacrtati svoju obitelj. Ideja ima puno i vjerujem da ćete neke od njih i upotrijebiti. Ako ništa drugo, veliki zagrljaj može biti dovoljan. Budite nositelji radosti i sreće. Budite djeca!

Obitelj

Kad bih stekao svu mudrost
I sve znanje,
Sve bogatstvo
I moć,
Svu čast
I uživanje,
Još bih imao manje
Od onoga
Kome je obitelj
U srcu jedino imanje.
Božidar Prosenjak

Obitelj je...

Kada riječ obitelj izustiš
to je kao da na otok s blagom sletiš.
Smijeh, graja i veselje je samo djelić što obitelj pruži,
a tek ljubav, ona neprestano kruži.

Bez obitelji ne možemo ništa,
ona je važna isto koliko i mašta.
Gdje god krenemo,
da ne mislimo na obitelj, ne možemo.
Ona je tu kada smo tužni, tu je kada nam treba utjeha,
kada se plašimo
i pruža nam ruku i govori da krenemo dalje
kada se povrijedimo.
Svjetlost ona pruža nama
nijedna osoba nije sama.
Baka predstavlja nebo modro i plavo,
djed sunce žarko, žuto, pravo.
Daleko visoko tu je tata.
Bijeli, blijed mjesec poput suhog zlata.
Mama je vjetar što se stalno njiše,
najavljuje snijeg i kiše.
Djeca su oblaci što graje,
unuci su zvijezde što sjaje.
Ovako bismo mogli nabrajati cijeli dan,
pa će netko već postati i pospan.
Svaka obitelj je drugačija,
ali svaka ljubav sija.

Martina Tikvicki, 4.4 – OŠ Matko Vuković, Subotica

Nina Dulić

O obitelji su rekli:

»Obitelj je kompas koji nas vodi. Ona je inspiracija za dostizanje velikih visina i naša utjeha kada povremeno padnemo.« – **Brad Henry**

»Dom je mjesto gdje te vole najviše, a ponašaš se najbolje.« – **Marjorie Pay Hinckley**

»Najvažnija stvar koju otac može učiniti za svoju djecu je da voli njihovu majku.« – **Theodore Hesburgh**

Veza u obitelji

Postoji jedna čvrsta veza u obitelji.
Ta veza nikada ne zeza.
Ta veza nikada ne laže.
Ta veza nikada ne luta.

Ta veza može biti slatka.
Ta veza može biti glatka.
Ta veza nije kratka.

Jedna čvrsta veza veže,
svi u obitelji isto kažu,
ljubavi ima za sve,
oni ne lažu.

Marija Kujundžić,
3. c – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica

Ana Dulić

»Da bi razumio ljubav svojih roditelja, moraš odgojiti svoju djecu.« – kineska poslovice

Jakov Ivanković Radaković

Moja obitelj

Moja obitelj ima pet članova. To su mama, tata, Lucija, Katarina i ja. Lucija uči u Osijeku, Katarina ide u Glazbenu školu, mama i tata idu na posao, a ja idem u školu i na folklor. Volimo skupa ići u šetnju i voziti se u grad.

Jakov Ivanković Radaković,
1.4 – OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Eleonora Gromilović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ 22. oktobar, Monoštor – 1. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: folklor, ribička sekcija i sviranje tambure

VOLIM: biti kod bake i družiti se s prijateljima

NE VOLIM: svađu i tuču

U SLOBODNO VRIJEME: igram se

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: veterinar u ZOO vrtu

Too Toth optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem 6 k. jutara polj. zemlje Tel.: 065/5747344.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormani, kreveti, viraingoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09 – ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za rekonstrukciju, dogradnju, nadogradnju i prenamjenu postojećih objekata na k. p. br. 25044/3 k. o. Stari grad, za potrebe urbanističko-arhitektonske razrade lokacije

(naručitelj projekta – »Masterplast YU« d.o.o.)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 27. svibnja 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 27. svibnja 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčević.

Sve primjedbe prispjele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 19. 5. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 55	Njemačka Znameriti general hrv. vojske		Rat za RH 1991-1995 Uzvrati napad		11. slovo	Naselje u gradu Bolzano (Italija)	Šesti planet u Sunčevu sustavu	Gojazni, debeli	Povijesna epoha u st. Grčkoj i Rimu	Reserve		Stariinski pozdrav	Slatko- vodna riba
Zdravi, osiguratelj u Njemačkoj 2. samog.				Aristokrat, velikaš Nalica							Šampion Biograda u starom Rimu		
					Regt. & Am Rasc. Nat. Gl. grad Portugala					Ivan od mija			
Brand za kupatila Tomska osnova										Deutsche Mark Jak anti- oksidans			
Eaton Vance Tax				Skinuti obuću Ontario								Pristanišna luka	Grad u Ru- munjskoj
Grčki spe- cijalitet brze kuhinje						Oglavlava- nje divljih životinja					Makarska		
Kamerun, nogometaš Andre...						Nat. Legal Adv. Nete. George Wallace					Mjera za zemljište Prvo slovo		
The Sports Network				Beograd Portugalski nogometaš Cristiano			North Hladna juha od mesa		Rijeka u Crnoj Gori Nespokoj, nelagoda				
Američki prof. igrač basket- bala											Kralica za am. državu Idaho Kok		
Internac. Online platforma za trgovinu						Libra Tona		Žd. m. ime Polaznik vojne škole za časnika					Francuski modni Brand Jean...
Država na Bliskom istoku					Prijava (str.) Država u Aziji						Auto- nomna pokrajina 1. samog.		
Španjolski tenisač Rafael ...						Grad u Maroku Rezervat						Amper Ostava, smočnica (turiz.)	
Internet, domena za Austriju			Grad u Texasu, USA Tučak							Velika ribarska mreža	Vinko Soldo Rus, vozilo Lada...		
	Lanac trgovina u Srbiji	Adolf od mija Stara luka u Izraelu				Stanovnik arabke Tebe							
Grad u Švicarskoj						Država EU Dio opreme za konja							
Stara hrvatsko žensko ime				Austrija	Ante Nobilio			23. slovo	Ovalni pladanj Italija				
Rijeka u BH					Jutrošinski spisatelj Daniel 1897-1989								

RJEŠENJE

VODRAVO: D. AOK GOSP. AS. ENJON. RAR. IVO. TONALIT. DEK. EVT. IZU. SE. GROS. ROK. BA. OVA. NLA. AR. TSN. BG. N. TARA. OKARO WHITE. ID. VAPON. L. EGON. IRAN. TAKSA. AP. NADAL. DARGA. A. AT. LAREDO. VS. ADO. TEBAYAC. DAVOS. ITALIA. IKA. MI. OVAL. SAVA. MARVATE

OKAMITO: E. ANTE GOTOVA. DIS. DOJAVIŠI RAT. AK. KONTRAVPAD. AVAN. NA. OIL. RONALDO. A. G. LISABON. LAOS. ORIZ. GW. T. R. AL. SATURN. HLADETHA. PRETHA. KADET. R. ANTIKA. TESKORA. I. R. SANTIAGO. ALOV. IDE. A. O. A. NIVA. AVE. MARINA. VAKAT. SOM. ARAD. PASCALE

Jovana Tančik, studentica DIF-a u Novom Sadu

Do Farskih otoka i nazad

Nitko nije stvoren da ga sve interesira. Netko se pronalazi u umjetnosti, netko u putovanjima, a netko najbolje svoju energiju utroši u sport. Takva je **Jovana Tančik**, koja se od osnovne škole do fakulteta uvijek vrtjela oko lopte. Bila to nogometna, odbojkaška ili rukometna lopta, ona nije posustajala u novim izazovima. Studentica je treće godine Fakulteta sporta i tjelesnog odgoja, smjera diplomirani profesor tjelesnog odgoja i sporta.

Nogomet, odbojka, rukomet

Nakon što se oprobala u više sportova, Jovana se opredijelila za onaj koji najviše voli i koji najduže trenira. Rukomet trenira još od osnovne škole, a godine uložnog truda i rada u ŽRK *Sonta* su je dovele na poziciju braniča u Rukometnom klubu *Sremska Mitrovica*.

»Iza mene je devet godina kako redovito odlazim na treninge i tekme rukometa. Prvi puta sam otišla na trening čisto iz radoznalosti kada me je pozvao moj tadašnji trener nogometa **Goran Matić**. Isprva sam trenirala nogomet, a kako sam htjela probati i nešto drugo, nakon kraće stanke sam trenirala odbojku godinu dana. Tek nakon odbojke prešla sam na rukomet. Poslije osnovne škole krenula sam u gimnaziju *Nikola Tesla* u Apatinu, no to me nije spriječilo da nastavim s treninzima. Dapače, istovremeno sam igrala za rukometni klub u Apatinu i u Sonti.«

Nakon srednje škole, rukometašica iz malog mjesta imala je uspjeha i u velikom gradu. Primitak na Fakultet sporta i tjelesnog odgoja u Novom Sadu donio joj je nove izazove, a kako joj nije bilo teško prilagoditi se, već nakon prve godine put ju je odveo do Farskih otoka. Njena volja i trud su postigli maksimum, no unatoč tome stalno je nailazila na probleme s tadašnjim trenerom.

»Kada sam upisala fakultet, jednu sezonu igrala sam za *Petrovaradin*, sve dok nisam zadobila ozljedu skočnog zgloba. Tada sam izostajala s treninga sve do kraja prve godine. Nakon toga dobila sam ponudu igrati za jedan klub na Farskim otocima. Dva mjeseca sam bila na probi i to mi je bilo plaćeno. Iako mi je bio ponuđen, ugovor nisam potpisala tako da još uvijek ne mogu reći da se rukometom bavim profesionalno. Najviše sam se vratila zbog fakulteta, jer je nakon diplome puno lakše, a osim toga moram reći da mi tadašnji trener nije davao mogućnosti napretka.«

Jovana je nedugo zatim odlučila da mora nastaviti dalje, jer što dulje čeka, povratak na teren bit će joj teži. Godinu dana nakon povratka s Farskih otoka uslijedila je ponuda od ŽRK *Srem*, koju je Jovana vrlo rado prihvatila.

Treninzi su postali intenzivniji, a svaka nova pobjeda joj je davala motivaciju da još žustrije nastavi igru.

Nedostaje usklik publike

Timski igrači ne tako rijetko na trenerovu odluku mijenjaju poziciju, a predstavlja li to problem, Jovana nam govori:

»Moja pozicija je srednji branič, no kako se to s vremenom na vrijeme mijenja, trenutačno sam lijevo krilo u klubu u Srijemskoj Mitrovici gdje igramo za super B ligu, tako da je to novost. Meni osobno to nije problem, ali kad si dugo na jednoj poziciji, potrebno je vrijeme navići se na drugu. Važno je biti spreman na sve i biti u slozi i dogovoru sa svojom ekipom. Netko tko nije timski igrač ne može sam biti bolji od cijele ekipe. Jedini problem jest što nije uvijek sve fer. Nisu protivnice toliko problem koliko ga stvaraju suci zbog neprikladnog suđenja, no to se događa i, nažalost, mora se prijeći preko toga.«

Nikada joj nije bio problem ući u novu ekipu, jer voli upoznavati nove ljude i snalaziti se u novim situacijama. Nije nailazila na poteškoće, jer je već navikla da su svi

ljudi različiti i da treba dosta tolerancije i strpljenja ako se želi uklopiti. Situacija u zemlji se još uvijek nije poboljšala dovoljno da bi škole i fakulteti nastavili s naobrazbom u školskim klupama, pa je uz online nastavu ponekad lakše organizirati vrijeme.

»Teško mi je baš sve uskladiti, pogotovo zbog obveza na fakultetu, ali trenutna situacija s koronom mi je dosta olakšala zbog online nastave tako da uspijem sve stići. Prije, dok je odlazak na fakultet bio redovit, dolazila sam doma vikendom, no ponekad je i to bilo upitno zbog treninga i tekmi. Putovanja na tekme i treninzi oduzimaju dosta vremena, ali uz dobru organizaciju sve se stiže. Tu je naravno i društveni život, ali kako je zabranjeno okupljanje veće skupine ljudi, odlazak u prirodu i šetnja s nekoliko prijatelja mi predstavlja pravi užitek«, zadovoljno govori Jovana.

Vremena se nađe i za obitelj. Iako nije u mogućnosti posjetiti ih, onda ih bar pozove jer su joj oni uvijek podrška i vjetar u leđa.

»Moji roditelji i brat su uvijek bili uz mene, vjerovali su u mene i podržavali moje odluke. Bilo je dana kada sam htjela od svega odustati jer je postalo prenaporno, no uz njihovu podršku pronašla sam način kako mogu sve postići. Slobodno mogu reći da su mi oni oduvijek bili jedini sigurni oslonac. Žao mi je što ne mogu odvojiti više vremena za njih.«

A na pitanje kako se osjeća kada izađe na teren, govori uzbuđeno:

»Kada izađem na teren i vidim pune tribine, osjećaj je nevjerovatan. Puno mi je srce, ali također tu je i dodatna

motivacija za pobjedu. No, taj osjećaj od prošle godine pomalo izostaje jer kakva je situacija u zemlji, gledateljima nije dozvoljeno prisustvo na teknama. Nema bodrenja, usklika ni aplauza nakon postignutog pogotka. Sve je nekako neobično, previše tiho. Nadam se da će se to uskoro promijeniti«.

Vlastiti napredak obično iza sebe krije neki cilj, a Jovana ga trenutno ne bi voljela ostvariti ovdje. Vrijeme provedeno na Farskim otocima bilo je dovoljno da u Jovani probudi želju da jednog dana igra za inozemni klub. Samo je pitanje vremena kad, ali kako sugovornica kaže, bez ikakve žurbe i forsiranja jer nitko se nije proslavio preko noći.

Maja Simić

Hrvatski rvači zlatni u Subotici

Hrvatska reprezentacija osvojila je prvo mjesto na kadetskom turniru u rvanju *Refik Memišević Brale* koji je održan u Subotici. Hrvatska je trijumfirala s ukupnih 147 bodova, samo dva više od drugoplasirane Moldavije. Treće mjesto osvojila je reprezentacija Srbije. Na turniru je sudjelovao i **Marko Milanović**, sin predsjednika Hrvatske **Zorana Milanovića**, koji je osvojio zlato u pojedinačnoj konkurenciji do 92 kilograma. Turnir je održan 15. puta u znak sjećanja na jednog od najboljih rvača *Spartaka*, a sudjelovalo je 56 rvača iz osam zemalja.

POGLED S TRIBINA Prvak

Tri kola prije kraja prvenstvene utrke 1. HNL branitelj naslova *Dinamo* je furioznom pobjedom na gostovanju kod Rijeke (5:1) uspio stići do nedostižne prednosti od deset bodova i ponovno upisati ime na šampionski pokal. Istina, pomalo neočekivani (tako brzo) jer je sve do posljednjih nekoliko kola situacija na vrhu još uvijek bila poprilično neizvjesna i *Osijek* se dobro držao na dohvatljivoj bodovnoj distanci. Ali, porazom od *Gorice* (0:1) i serijom neodlučenih rezultata momčad **Nenada Bjelice** prekinula je san o mogućem osvajanju prvog naslova prvaka Hrvatske i prepustila ga najtrofejnijoj hrvatskoj momčadi u povijesti. A momci predvođeni **Damirom Krznarom** (koji je nastavio sudskim raspletom prekinutu trenersku misiju **Zorana Mamića**) rutinirano su finiširali jedno od najneizvjesnijih i obzirom na tu okolnost, možda jedno od najvrjednijih osvojenih prvenstava u povijesti *modrih*. Ne zaboravimo, do nedavna *Dinamo* se usporedo borio na tri fronte, europsku je uspješno okončao izbornim nastupom u četvrtfinalu

(poraz od aktualnog finalista *Villarreal*), a slijedi i nastup u finalu hrvatskog kupa protiv *Istre*. Praktično ova 2021. godina, u svemu ostvarenom (ukoliko se pridoda i naslov u kupu) zbilja je zlatna za ovu generaciju i sve navijače i simpatizere kluba iz Maksimira. Stoga, uz čestitke novomstarom prvaku i konstatacija kako je tekuće prvenstvo zbilja bilo jedno od najboljih svih vremena.

A da se to još dodatno potvrdi pridonosi još uvijek posve neizvjesna borba za četvrtu poziciju (ukoliko *Dinamo* osvoji kup i ovo mjesto će biti europsko) za koju se i dalje bore *Rijeka* (51 bod) i *Hajduk* (50). Također, teška neizvjesnost vlada i u donjem domu gdje drugoligaški fenjer mijenja vlasnika iz kola u kolo. Trenutačno se nalazi u rukama *Istre* (25 bodova), a donedavno ga je *Lokomotiva* čvrsto držala i bila na neki način već prežaljena. No, serijom pobjeda *lokosi* su sada na osmom mjestu (29 bodova) i imaju dva više od devetog *Varaždina* (27) kome prijeti doigravanje za ostanak.

Kako će konačna tablica 1. HNL izgledati ostaje nam pričekati još tri kola. Jedinici koji nemaju briga su *Dinamo* (prvak), *Osijek* (viceprvak), *Gorica* (gotovo sigurno treća), te *Šibenik* i *Slaven* (trenutačno šesta i sedma momčad u sigurnoj zoni od mogućeg ispadanja).

Svi ostali imaju još puno posla!

D. P.

Narodne poslovice

- * Veselo srce, pola zdravlja.
- * Danas u zlatu, sutra u blatu.
- * Što ljudi imaju više, to više žele.

Vicevi, šale...

- Koji su ti planovi za večeras?
- Prijatelj i ja idemo kupiti naočale.
- A poslije toga?
- Poslije ćemo vidjeti.

Razgovaraju dva lažova:

- Jesi li čuo za Atlantski ocean?
- Jesam.
- E vidiš, ja sam ga preplivao.
- A jesi li ti čuo za Mrtvo more?
- Pa naravno da jesam.
- E vidiš, ja sam ga ubio.

Mudrolije

- * Ne prelazite ocean radi ljudi koji ne bi prešli zbog vas ni baru.
- * Ako si hladan, povrijedit ćeš ljude. Ako si osjetljiv, ljudi će povrijediti tebe.
- * Ostavi mutnu vodu na miru i ona će postati čista i prozirna.

Vremeplov – iz naše arhive Obitelj Horvacki, 2006.

Iz Ivković šora

Majstorija

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi. Jevo mene nano andrak da se petljam u majstorisanje i kojikako iznovađanje, pa sam sam bisan na se. Ko me tiro da zabadam nos tamo di mu nije misto. Al taki smo mi matori: mislimo da kad smo omatorili sve znamo najbolje; misto da pripuštimo mlađima i dici da dalje vode brigu mi se svudank trpamo. Kadgod, sićam se, nije bilo baš tako. Jeste da se baćo poštivo i bio slime na salašu, al ni se baš mišo u svačeg. Sićam se da je moj dida uvik kazo kad je u pitanju kojikaka novotarija u pitanju: »Dico moja, ded te vi to opravite vi ste mlađi pa bolje razumite«. Tako sam i ja prošo. Samo tiram ded ja ću, pa sad kad sam se oćanio redovno po članjku sve zvizde pobrojio u po bila dana, čvrsto sam se obavezo da se neću mećat više ni u čeg što se tehnike tiće. Ova dvojca pajdaša se skupili pa mi razgledaje članjak i možte samo zamislit ti njevi pametni divana: te ja bi to vako, te ja bi nako, a čisto mislim kako bi to ispalo. Oćale njim ko i meni: kugod dnołovi od kadgodašnje duncoške boce. To bi bilo isto tako trevljanje kugod i moje, pa po članjku. Dobro da mi Jela oma metila oblogu od rakije i sirćeta. Da nije, borme bi mi članjak bijo kugod fodbol. A i kud se sad trevilo kad je najviše posla! Tribam pospremat avliju, svudank drloga navučenog priko zime, ne bi bilo zgoreg ispopravljat ni ogradu, sva se naerila... Ta šta da vam divanim, sve već znate: kad čovik nema da sve opravi od novog, onda se majstoriše od materijala »krpež kuću drži«. A to tako i trva: od petka do subate. Žalosan je to divan, al na žalost skroz istinit. Sidim tako pa se mislim o ovim našim svađanjima. Ta kako se oćin niko ne zapita kako svit živi, kako poplaća sve ove reštacije, kako posadi i uradi njive...? Na priliku, jeto opet nafta poskupila i to baš nikako »slučajno«: prid ove naše velike paorske poslove. A zna se da nafta najviše triba s prolića: triba uzorat, isparat, sadit, polivat. Porez nadigli u nebesa, a kobjage će nam udilit niki tridest eura. Moš mislit: dvared oćić u dućan i nema i. Ne znad, čeljadi, jel smo mi što smo ostali u Ivković, a i u ostalim šorovima zdravo zaostanuti, jel nismo se pomodili šta li je, al da nije dobro – nije. Niki dan divanim s jednim čovikom što je već fajin u bilim svitu, pitam ga kako je tamo, jel se i tamo naš svit istirava i svađa? Veli on: »Ajak, ta napolju jedva čekaš da čuješ kaki divan iz starog kraja, niko ni ne spominje da ne razumi ovo jel ono, nikom ni na pamet ne pada da spominje kake nacije, svi složni«. Gledim ja u njeg, pa sve ne virujem. Pedig, čuo sam to već i dosta davno od mojeg komšije kad je bio tamo da je tako, al nisam virovo. Pa zašto ondak ode otkaleg smo triba toliko istiravat, zašto se ode već i komšija s komšijm pripire oko makar čega? Ne bi znao, al to mi se čini da komegod zdravo pasira. Liči mi malkoc na onu pripovitku o onoj diobi sira što je vodila lisica s gavranima: odgrizala jednu i drugu stranu dok nijednim nije ostalo ništa. Al dokle će i kod nas trvat? No, dosta sam mudrovo. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Informiranje, kadgod i sad

Piše: Željko Šeremešić

Najpametnija klupčica nije još našla lik ni za bilu kugu a pojavila se nova briga. U posljednje vrime na klupčicu su žene dolazile sa već odveć mlogo divana šta se sve desilo u selu i na svitu. Jest da one stalno divanu da sam radu i ne znu kuće od posla, mene sve izgledalo ko da spavu ispid televizora jel radijona ako ne slušu po kuće šta j najnovije. Kako mene ni napuščala volja i želja da uvik sve znam iz prve ruke, uporno sam pratio, da ne kažem špijuniro, klupčicu. Kad su sve žene stigle, baka Janja počela ko da deklemuje. Slušala je i čula kaže svašta. Na radiju, na televizije a i od dice j čula šta divanu na tim stranicama na telefona i šta se tamo sve meće. I sve su uglas rekly ko da živu u iste sobe a ni sokaku, da j i kod nji isto tako. Sam načuliš uše i otvoriš oče i sve vidiš i čuješ. Ne moraš izać ni na sokak. I što j najgorje: ni da se čuje kad se kogod raduje već najviše kad je šta-god sramotski. I to više niko ne izbira šta će i di divanit. A najviše divana od švaleracije, ratovanja, lopovluka, zatvaranja, umiranja... Glava da ti zaboli od svega. I ni jedna ni baš bila cigurna kazat da j povirovala u sve to. No, kako sam razumio nisu baš bile ni cigurne da i nisu povirovale. U jedno su cigurne bile: da se od ljubavi naj-manje jel nikako ne divani. Baka Tonki ni bilo jasno otkale sve to dođe jel procuri, ko se to sve brine za tuđu brigu. Baka Mandi bilo sumnivo ko to može i smije toliko cunjat po svemu i još to smije tako dat da cili svit čuje i vidi, pa mu se još i plati. Ja sam s one strane tarabe mislio da j to roj čela koliko su sve uglas divanile, i sam vikale »i ju, i ju...« pa to ni za kazat. Baka Marici spalo čak na pamet da se to može desit i njima. Da kogod načuje šta se u njevi kuća kadgod radi i divani, da se svađa pa i čuje i da to tako šta-god kogod može metnit da cili svit sazna. Pa ni Dragi Bog im to ne bi oprostio. Oznojilo joj čelo ko da j šta-god skrivila i onaka šutrava j počela tražit maramku da ga otriše. Počela j spominjat i nikaku piluru što će popit čim dođe kući jel joj načisto ni dobro od ovog šta j sade čula i pomislila. Kako sam čo, ni drugim baš ni bilo svejedno. Onda su ko po komande uplašite uglas počele divanit kako j prija to bilo sve drugojačije. Ni bilo ovi sokočala što bržje od goluba prinosu šta j novo već si sve iz ničiji usti moro čut. I ni se smilo tako na javno, naglas da svi čuju, divanit o svemu i svačem. A postojale su i tarabe. I tu se moglo saznat ko s kim jeste jel ima volju bit. Eeeee, na to će baka Janja: »O ljubavi se pisalo na tarabama a ni o ma čemu«. No, priznala j da j ritko znalo bit i šta-god sramotski napisano. I to j svako mogo vidit pa ko j razumio, taj razumio jel se raspito. A i dica su posli sigranja i klikerovanja znali na zemlji napisat ko s kim jeste jel ima volju i želju bit. Ono drugo manje jel više ozbiljno što se desilo jel će se desit moglo se čut ispid crkve potli mise jel na klupčica. Kako j baka Janja naštudirala, a ostale se složile, kadgod je sve što čuješ i da ne kažemo vidiš bilo cigurnije. Mogo si virovat. Pusto ti taraba, zemlje, klupčica i divana potli crkve. Od stra su čak počele divanit da više ne gledu telvizor i ne slušu radijon, no to j u glas vrlo brzo odbito.

U NEKOLIKO SLIKA

Sve boje Vojvodine

**PETAK
14.5.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:27 Život vrijedan življenja, telenovela
13:19 Dr. Oz
14:07 Normalan život
15:03 Na vodenome putu
15:54 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Peppermint, američko-hongkonški film
21:53 5.com s Danielom: Natali Dizdar i Ksenija Uričić, zabavni talk show
22:56 Dnevnik 3
23:34 Pakao pod morem, britansko-američko-dominikanski film
01:03 Na vodenome putu
01:49 Frankie Drake istražuje
02:34 Dr. Oz
03:16 Divji Karibi - U ritmu života: Koralji i kecal, dokumentarna serija
04:08 Divja zemlja, telenovela
04:51 Skica za portret
04:55 Život vrijedan življenja, telenovela

05:08 Kultura s nogu
05:33 Regionalni dnevnik
06:16 Juhuhu
10:31 Odred za čuda
10:54 Mačji planet: Britanska kratkodlaka
11:20 Cesarica - HIT travnja
11:29 Napokon sreća
12:29 Makłowicz na proputovanju
13:22 Tajna dvorišne rasprodaje: Ubojstvo u d-molu, američki film
14:51 Najbolji dizajneri interijera
15:49 Cesarica - HIT travnja
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Divji Karibi - U

ritmu života: Koralji i kecal, dokumentarna serija
17:39 Stipe u gostima
18:25 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija
19:02 Kapetan Clark
20:05 Pobješte - Afrička životinjska oaza, dokumentarna serija
21:00 Van der Valk, serija
22:39 Forenzičarka Halifax: Osveta, serija
23:30 Forenzičarka Halifax: Osveta, serija
00:23 Tajna dvorišne rasprodaje: Ubojstvo u d-molu, američki film
01:48 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
15.5.2021.**

05:57 Klasika mundi: Josipa Bilić i Lovre Marušić uz Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem Pavla Zajoeva u povodu 250. obljetnice rođenja L.van Beethovena - V. Lisinski
07:03 Odmethnuti gaučo, film
08:30 Mirogaj: Komemoracija žrtvama Hrvatskog križnog puta i bleiburške tragedije, prijenos
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
12:00 Dnevnik 1
12:15 Udbina: misa povodom obilježavanja 76. obljetnice Bleiburške tragedije, prijenos
13:45 Zajedno u duhu
14:21 Prizma
15:08 Istrage prometnih nesreća
16:12 Potrošački kod
16:41 Manjinski mozaik: Dan hatni
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:46 I to je Hrvatska: TV toranj Sjeme
18:05 Hrvatski radio i televizija: 95 godina tehničkog razvoja
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:12 Legende u Vegasu, film
21:53 Loto 7 - izvještaj
22:00 Dnevnik 3
22:34 Vrijeme ubijanja, film
01:04 Legacy of lies, američko-nizozemsko-poljsko-britansko-ukrajinski film
02:42 Dnevnik 3
02:57 Odmethnuti gaučo, film
04:24 Prizma
05:09 Skica za portret

05:10 Manjinski mozaik: Dan hatni
05:25 Dnevnik 2
06:14 Kultura s nogu
06:40 Hrvatski radio i televizija: 95 godina tehničkog razvoja

06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrica Daniela, crtana serija
10:25 Vrtlarica
11:00 Život u parku
11:50 Poslovni plan
12:20 Dom na kvadrat
12:55 Auto Market
13:30 Magazin LP
14:00 Gromovi - Druga gardijska brigada
14:50 Dan HRT-a 2021. - dodjela godišnjih nagrada
16:00 Regionalni dnevnik
17:00 ATP Challenger Zagreb Open, prijenos finala
19:00 Kapetan Clark
19:12 Cesarica - HIT travnja
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Armstrong, dokumentarni film
21:45 Ekspedicije Stevea Backshalla - Kad zagusti
22:40 Luther
00:20 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
16.5.2021.**

07:52 Song without end, američki film
10:00 Prozorje: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:28 Plodovi zemlje
13:22 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:01 Ljubav u Daisy Hillsu, američki film
16:29 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:21 Potpis zločina, dokumentarni film
18:00 Lokalni izbori, specijalna emisija
18:59 Dnevnik 2
19:59 Lokalni izbori, specijalna emisija
23:06 Dnevnik 3
23:41 Song without end, film
01:46 Nedjeljom u 2
02:41 Dnevnik 3
03:04 Mir i dobro
03:29 Jazz klub Ronnie's, glazbeno-dokumentarni film
05:12 Dnevnik 2

06:01 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:40 Grantchester
10:30 Umorstva u Midsomeru
12:05 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:10 Sjedni, odličan
13:35 Cesarica - HIT travnja
13:40 Passage du désir, le secret de Manta Corridor, francuski film
15:15 Odbrojavanje do Tokija
15:45 Ekspedicije Stevea Backshalla - Kad zagusti, dokumentarna serija
16:37 Klub 7
17:35 Magazin Euro 2020.
18:00 Košarka, NBA liga: Milwaukee - Miami, snimka
19:05 Koncert Varaždinskog komornog orkestra i sopranistice Marije Vidović - Medimurje tak imam te rad, Čakovec 29.4.2021.
20:00 Loto 6
20:10 L.A. povjerljivo, film
22:20 Loto 6 - izvještaj
22:25 Republika, dokumentarna serija
23:15 Graham Norton i gosti
00:00 Jazz klub Ronnie's, glazbeno-dokumentarni film
01:43 Brooklyn 99
02:13 Umorstva u Midsomeru
03:43 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
17.5.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:10 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:02 Globalna Hrvatska HTV
14:43 I to je Hrvatska:
15:04 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2

20:10 Opstanak 2: Država, dokumentarna serija
21:02 Počivali u miru
22:05 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:28 Na vodenome putu
00:15 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:48 Frankie Drake istražuje
01:35 Dr. Oz
02:17 Dnevnik 3
02:40 Divji Shetland - vikinška granica Škotske, dokumentarni film
03:39 Divja zemlja, telenovela
04:22 Fotografija u Hrvatskoj
04:36 Dnevnik 2
05:25 Život vrijedan življenja, telenovela

05:05 Peti dan
06:05 Riječ i život
06:34 Juhuhu
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Napokon sreća
12:30 Legendarne prve dame: Michelle Obama, dokumentarna serija
13:25 Loša majka, francuski film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - HIT travnja
16:48 Divji Shetland - vikinška granica Škotske, dokumentarni film
17:40 Cesarica - HIT travnja
17:45 Auto Market
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut
19:00 Budimpešta: EP u plivanju, prijenos
19:40 Cesarica - HIT travnja
19:43 Glazbeni spotovi
20:05 Stadion
21:00 Hemingway na Kubi, američko-kanadski film
22:55 Cana lista
23:50 Ray Donovan
00:40 POPROCK.HR
01:10 Loša majka, francuski film
02:35 Noćni glazbeni program

**UTORAK
18.5.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

09:00 Vijesti
 09:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:00 Vijesti
 10:17 Doktor Martin
 11:09 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Znanstveni krugovi
 14:30 Zdrav život
 15:00 Na vodenome putu
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:05 U svom filmu
 21:00 Rotterdam: izbor za pjesmu Eurovizije 2021. 1. polufinalna večer, prijenos
 23:15 Dnevnik 3
 23:50 Hrvatska za 5: Hrvatske zaklade u promicanju znanja, izvrsnosti i dobrote
 00:40 Na vodenome putu
 01:25 Munch
 02:15 Dnevnik 3
 02:38 Divlja Španjolska - zemlja tradicionalnog stočarstva, dokumentarni film
 03:30 Divlja zemlja, telenovela
 04:15 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:35 Dnevnik 2
 05:24 Život vrijedan življenja, telenovela

05:05 Izvan formata
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 11:35 Napokon sreća
 12:30 Ikone: Aktivisti, dokumentarna serija
 13:30 Vjenčanje u Rimu,

njemačko-talijanski film
 15:00 Najbolji dizajneri interijera
 15:52 Cesarica - HIT travnja
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Divlja Španjolska - zemlja tradicionalnog stočarstva, dokumentarni film
 17:32 Cesarica - HIT travnja
 17:35 I to je Hrvatska:
 17:55 Budimpešta: EP u plivanju, prijenos
 20:05 Duž američko-meksičke granice sa Sue Perkins, dokumentarni film
 21:00 Ljubav i ostale droge, američki film
 22:50 Crna lista
 23:45 Ray Donovan
 00:35 POPROCK.HR
 01:05 Vjenčanje u Rimu, njemačko-talijanski film
 02:30 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 19.5.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:10 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:10 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:17 Doktor Martin
 11:09 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Potrošački kod
 14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:00 Na vodenome putu

15:50 Munch
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:03 LOTO 7
 20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
 21:00 Loto 7 - izvještaj
 21:05 Mijenjamo svijet: Kriptopija - Budućnost interneta, dokumentarni film
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:26 Na vodenome putu
 00:16 Istrage prometnih nesreća
 00:41 Munch
 01:31 Dr. Oz
 02:16 Dnevnik 3
 02:39 Florida - zemlja sunca, dokumentarni film
 03:29 Divlja zemlja, telenovela
 04:14 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Život vrijedan življenja, telenovela

05:20 Što je klasik?
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 11:05 Luka i prijatelji
 11:35 Napokon sreća
 13:30 Savršeno vjenčanje, američki film
 15:00 Najbolji dizajneri interijera
 15:52 Cesarica - HIT travnja
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Florida - zemlja sunca, dokumentarni film
 17:32 Cesarica - HIT travnja
 17:35 I to je Hrvatska:

17:55 PH vaterpolo - finalna serija 3.utakmica, prijenos
 19:15 Budimpešta: EP u plivanju, uključanje u prijenos
 20:05 Mi smo iz Los Angelesa
 21:00 Eurovision Song Contest: The Story of Fire Saga, američko-islandsko-kanadski film
 23:00 Crna lista
 23:55 Ray Donovan
 00:45 POPROCK.HR
 01:15 Savršeno vjenčanje, američki film
 02:40 Obiteljski zločini
 03:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 20.5.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Doktor Martin
 11:09 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Okus sjećanja - šibenska maraština, emisija pučke i predajne kulture
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Život vrijedan življenja
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Hrvatska moj izbor: Bernarda i Vladimir
 14:30 Prometej
 15:00 Na vodenome putu
 15:53 Munch
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:03 LOTO 6
 20:10 Tko želi biti milijunaš?
 20:55 Loto 6 - izvještaj
 21:00 Rotterdam: izbor za

pjesmu Eurovizije 2021. 2. polufinalna večer, prijenos
 23:15 Dnevnik 3
 23:50 Na vodenome putu
 01:25 Dr. Oz
 02:10 Dnevnik 3
 02:33 Vodenkonji - afrički riječni divovi, dokumentarni film
 03:22 Divlja zemlja, telenovela
 04:07 Kad završava samica na stanu, emisija pučke i predajne kulture
 04:32 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Život vrijedan življenja

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 11:05 Pozitivno
 11:35 Napokon sreća
 12:30 Dulum zemlje, dokumentarna serija
 13:30 Priznanje, američki film
 15:00 Najbolji dizajneri interijera
 15:52 Cesarica - HIT travnja
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Cesarica - HIT travnja
 16:45 Vodenkonji - afrički riječni divovi, dokumentarni film
 17:32 Cesarica - HIT travnja
 17:35 I to je Hrvatska:
 17:55 Budimpešta: EP u plivanju, prijenos
 20:05 Klub 7
 21:00 Agape, hrvatski film
 22:20 Crna lista
 23:15 Most
 00:05 POPROCK.HR
 00:35 Priznanje, američki film
 02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Život na otoku II. dio

Nesebično sam podijelila svoje oduševljenje otokom u prošlom broju, pa samo nastavljam na istom tragu. Ono što mi je još uvijek na umu i što je ostavilo veliki dojam na mene je povezanost ljudi na otoku. Ta njihova orijentacija jednih prema drugima. Ne znam je li to stvarno tako ili smo u tom trenutku imali sreću upasti među takve ljude, ali nemoguće je ne moći tamo nešto riješiti ako to ovisi samo o dobroj volji druge osobe. Dovoljno je izaći na ulicu i tamo će već biti prijevoza, netko će vam donijeti kantu, netko će trebati da mu suprugu prebacite na susjedno mjesto, čuvate njegovo dijete, razgovarate. Nevjerojatno. Moja je teorija da su ti ljudi međusobno povezani jer žive odvojeno od kopna, pa su u nekim dijelovima godine jedini sebi.

O iskustvima da i ne govorimo. Mislim da sam se mogla ugodno vratiti kući nakon drugog dana koliko sam imala dojmova. I ne, mislim da nije zato što već dugo nisam bila na putu, mislim da je do Mljeta.

Dani puni avantura

Treći dan boravka na otoku bio je rezerviran za biciklističku avanturu do Babinog polja, planinarenje do Odisejeve špilje i posjet mjestu Rope. Tako je sve počelo, ali nakon šest kilometara uspona bolovi u koljenu postali su toliko neizdrživi da nisam mogla ni stajati na nogama. Da dodam: usponi su zaista lijepi i kreću se od 8 do 10 posto, što, priznat ćete, nikako nije mali zalogaj. U nekim je trenucima bilo teško i automobilu se popeti. Ali dobro, sa zdravim koljenom sigurno nema nemoguće misli, već lijepog pothvata. Tako smo se moje ranjeno koljeno i ja spustili da uzmemo auto, a moja suputnica je nastavila na biciklu. Dogovor je da se vidimo u Babinom polju.

Babino Polje je najveće, najduže i jedno od najstarijih naselja na otoku, a smješteno je u središnjem dijelu otoka. Iznad sela je najveći vrh otoka, Veliki grad (514 m). Selo se sastoji od tri zasebna zaseoka: Zabrijeze, Zadublje i Srsenovići, a omeđeno je maslinicima i vinogradima. Ono što mi je zanimljivo jest da nema parceliranih maslinika već svi imaju određeni broj maslina. Dakle,

baka **Ivanka**, koju smo upoznali, ima šest stabala maslina, četiri na jednom mjestu i dva malo dalje.

Odisejeva špilja

Od mjesta Babino Polje vodi markirana lijepa staza koja vodi kroz maslinike do Odisejeve špilje, izvorno poznate kao Jama. Ovaj je dio obale poznat po špiljama, a ovdje smo čuli za Rikavice i otočić nimfe Calypso, Ogiran.

Odisejeva špilja je jajastog oblika, promjera dvadesetak metara i visine pedesetak metara. Ima srušeni svod po kojem je i dobila ime Jama. Na ovom je mjestu, prema legendi, Odisej, nakon brodoloma na obližnjoj litici Ogiran, doplivao do špilje gdje se sklonio od jake oluje.

Otokom je tada vladala boginja ljepote nimfa Kalipso, a Odisej je podlegao čarima njezine neodoljive ljepote kao i ljepote otoka, ostajući »zarobljen« sedam godina, sve dok nije pušten po Zeusovoj naredbi. Odisejeva špilja nekada je bila prirodno stanište mediteranskog tuljana, jednog od najrjeđih sisavaca na svijetu.

I na ovom smo mjestu pronašli mještane, pa smo tako dobili šetnje maslinicima, sat edukacije, a na kraju i svježu ribu za večeru. No, Ropu smo posjetili sutradan i bili gosti prekrasnog kampa među maslinama u vlasništvu jedne **Marine**. Mislim da ćemo se opet vratiti u ovaj kamp, jer je u njemu nevjerojatan mir, idila i neodoljiv pogled na prekrasnu plažu.

Na otoku ima još mnogo stvari koje treba posjetiti, a o tome još puno toga reći. Poseban je dio priča o Nacionalnom parku, Velikom i Malom slanom jezeru, koji su ujedno i najistaknutija mjesta na ovom području. U jezerima žive mnoge vrste školjaka, uključujući najvećeg predstavnika Hrvatske, plemeniti periskop, čija je gustoća naseljenosti u Malom jezeru znatno veća nego u ostalim dijelovima Jadrana i Mediterana, a bogat život primjetan je i na kopnu, u šumskim fragmentima mediteranskih prašuma, izvornim šumama hrasta crnike i crnog jasena.

Svaki korak na otoku dat će vam novo otkriće i entuzijazam i zato ga nemojte odgađati poput mene već što prije idite put Mljeta, za svoju dozu zelenila, mira i avanture.

Gorana Koporan

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, **MED**

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

5+Plus

**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mlos.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

RAVNATELJ: VESELIN DIVIĆ

RAZREDNICA: JASMINA BABIĆEVIĆ

RAZREDNICA: LJILJANA ĐURAKOVIĆ

RAZREDNICA: ANA ČAROVIĆ

„POČNI OD ONOG ŠTO JE NUŽNO, POTOM UČINI ONO ŠTO JE MOGUĆE,
PA ĆEŠ BRZO UČINITI I ONO ŠTO JE NEMOGUĆE.“

SV. FRANJO ASIŠKI

LUKA ANĐELO BEŠLIĆ

MIRELA DULIĆ

NINA KOVAČ

TEREZA KUTUNOVIĆ

JOSIPA STANIĆ

DRAŽEN VIDICEVIĆ

KRISTINA ČANKOVIĆ

TOMISLAV BUIĆA

IVA KUTUNOVIĆ

ANA MANDIĆ

DUNJA ŠEMIĆ

MARIJANA VOJNOVIĆ RAJKOVIĆ

EMIL CVEJIN

TOMISLAV IVANČEVIĆ

JOSIPA KUTUNOVIĆ

KRISTINA NARD VARGA

ANAMARIJA TOMIĆ

YANA VUKOVIĆ BUVYN

JOSIPA DULIĆ

ZDENKO IVANČEVIĆ

LUKA KUTUNOVIĆ

OLIVER NAGEL

DAVID URŠAL

IVANA VUKOV